

Něco o hrubém a jemnějším teroru.

Několic let před válkou oznámila správa Konopištského velkostatku okresnímu soudu v Benešově, že se ztratil v maštali z koňského postroje ocelový řetěz a že z jeho krádeže jest podezřelý arciknížecí koč. Soud věc vyšetřil a obviněného zprostil pro nedostatek důkazů. To rozhněvalo konopištského pána tak, že osobně požádal tehdejšího ministra spravedlnosti Hochenburgera, aby soudce, který vynesl zprošťující rozsudek, přesadil. Odpověď dra Hochenburgera rozkacenému pánu: »Císařská Výsosti, na to jsme oba krátkí«, stala se pověstnou, a z věci bylo tehdy mnoho smíchu.

Minulého roku vynesl vídeňský porotní soud v jakémsi vražedném procesu zprošťující rozsudek. Vídeňský dav přitáhl po té před justiční palác a zapálil ho. Byl z toho evropský kulturní skandál.

Minulý měsíc vydal Nejvyšší správní soud republiky Československé nálezn, kterým nevyslovil nic méně a nic více, nežli že jazykový zákon opomenul autoritativně upravit korespondenci mezi obcemi různého úředního jazyka. Rozpoutala se vášnivá novinářská kampaň, která vyvrcholila v požadavku jistých listů, aby první prezident tohoto tribunálu nebo alespoň předseda rozhodčího senátu odešel do výslužby.

V stejné době pronesl aktivní ministr republiky Československé, Němec, v Karlových Varech na veřejné schůzi, že účasti Němců ve vládě tohoto státu jest mimo jiné děkovati, že se vytvořilo ovzduší, které způsobilo, že nejvyšší správní soud se odhodlal k vydání řečeného nálezu. Jeho řeč zanikla bez ozvěny.

Porovnáme-li prvé tři události, shledáme, že v podstatě jde o praobyčejný teror proti soudu, který v prvním případě vykonával arcivévoda, chorý svým sebevědomím, ve druhém neodpovědný, poštvaný dav, a ve třetím část československé žurnalistiky v desátém roce trvání tohoto státu. Rozdíl jest toliko kvantitativní. Náš teror je jaksi jemnější. Teror následníka trůnu a teror vídeňské ulice byl asi co do účinnosti stejný; proti tučným literám orgánu pp. Hajnova a Hlaváčkova měl však nesporně větší čáky na úspěch. Za to předčil teror těchto orgánů co do kvality pokusy despoty a vídeňské ulice, neboť z c e l a a b s t r a k t n ě vzato, dalo by se od československého žurnalisty — dokonce je-li doktorem práv — očekávati, že mu bude známo, že prezident Nejvyššího správního soudu jest toliko administrativním šéfem úřadu a že do judikatury senátu nesmí zasahovati, nechce-li se dopustiti činu zcela rovnocenného tomu teroru, o který se pokusil kdysi rakouský následník a loni vídeňská ulice. Totéž platí i o předsedovi senátu, který, podle jednacího řádu Nejvyššího správního soudu, se neúčastní hlasování — leda v případě parity hlasů — a má toliko právo svoje odchylné mínění vtělit do poradního protokolu. Žádá-li tudíž někdo hlavu prvního presidenta nebo předsedy senátu za to, že nepůsobili vlivem k tomu, aby soud rozhodl tak neb onak, domáhá se potre-

stání vyšších soudců za to, že odepřeli terorizovati soudce nižší. Kvalitativně jest toto jednání posouditi stejně, jako kdyby někdo byl žádal odstoupení dra Hochenburgera proto, že arcivévodu v jeho nesmyslné žádosti nepodporoval, nebo vídeňského zemského hejmana Seitze za to, že před justičním palácem rozeštvaný lid ještě více neštvál. V podstatě jest však čin pana dra Hajna pozoruhodnější o to, že žádá hlavu nejvyššího soudce, ač jako doktor si musí býti vědom právní podstaty toho, co dělá. Jde tedy o skandál, který kvantitativně jest sice menší nežli vypálení vídeňského justičního paláce, který však za to vyniká nad ně jakostí. Ke cti československé žurnalistiky, zvláště ovšem ke cti svých původců, jednání to neposlouží.

Neméně jest zajímavým však i rub věci, totiž stanovisko, které zaujala žurnalistika těchto směrů v případě německého ministra. Kdežto s vlajícími prapory žádá hlavy úředníků, kteří si vedli podle zákona a podle své povinnosti tím, že na soud nepůsobili, nemá zhola ničeho podotknouti k tomu, když aktivní ministr tvrdí, že vliv byl na soud přece vykonáván odjinud, ba že mu soud dokonce neodolal. Nežádá, aby tento ministr své tvrzení objasnil a prokázal a nevolá ani po jeho demisi, jestliže se tento jeho výrok ukáže jako nepravdivá pomluva, ani po hlavě soudců, ukáže-li se, že ministr měl pravdu. Tedy: je-li náš nejvyšší tribunál nestranný, nebudiž volán k odpovědnosti ten, kdo jej nařkl ze stranickosti, nýbrž ti, kdo se nepokusili jej svést od objektivnosti; je-li však stranický, nelze ničeho vytýkati ani soudu, ani těm, kteří se holedbají tím, že jej k tomu svedli.

Vidíme tedy, že určité směry naší žurnalistiky zůstanou zcela klidné, je-li Nejvyšší správní soud obviněn ze stranickosti, že však považují za nutné jej skandalizovati za to, že jej sami považují za objektivní. Doufáme, že tato žurnalistika neopomene se přičiniti o to, aby tento kulturní pokrok byl v rámci oslav desetiletého trvání tohoto státu náležitě zvětšen, ku příkladu alespoň zasazením nějaké pamětní desky v Lützowově ulici aneb v budoucím paláci Nejvyššího správního soudu.

Az. S.

P O Z N Á M K Y

Gajda vyhrál.

A dokonce podruhé. Ne ovšem více, než proces pro urážku na cti. Ale zdá se nám, že veřejnost, pokud sama nevidí dobře do věci, musí býti už celou tou Gajdovou záležitostí důkladně zmatena. Na jedné straně kárný výbor armády, kterému stačil snesený materiál k tomu, aby Gajdu degradoval a vyloučil z armády. Na druhé straně soud, kterému všechen snesený materiál nestačil ani k tomu, aby připustil u obžalovaných Kratochvíla a Solověva, že je vedlo aspoň zdání pravděpodobnosti. Přiznáváme se, že jsme na rozpacích, co o věci říci. Příkře tu stojí proti sobě výroky dvou tribunálů, a mezi nimi se bez-

radné potáci občan, ktorý by chcel vedieť, čo je pravda. Necháme stranou úvahy o psychológii našich soudců. Budeme se zabývat jen tím, pokud potvrzené odsouzení p. Kratochvíla může či nemůže přispět k rehabilitaci Gajdy. Pro ty lidi, kteří tak jako tak citově jsou puzeni ke Gajdovi, bude to ovšem důkazem jeho nevinny, neboť víra vždy pospíchá před rozumem. Pro ostatní píšeme těchto několik poznámek:

1. kárný výbor zabýval se Gajdovou věcí celkem asi deset neděl; je vyloučeno, že by byl vynesl výrok povrchní a že by nebyl dostatečně prozkoumal podstatu věci;

2. kárný výbor měl k dispozici více materiálu, než odvolací soud;

3. kárný výbor nevynesl svůj výrok nad Gajdou jen pro ty věci, z nichž ho vinil Kratochvíl; zmínil se sice také o Gajdově styku se sověty, ale to nehrálo hlavní roli při degradaci; i kdyby byl Gajda nevinen styky se sověty, zjistil o něm kárný výbor taková fakta, že zcela stačila k degradaci; zjistil zejména, že generál zabýval se politickými konspiracemi a že už jako šéf generálního štábu se bratřil s podvratnou organizací fašistickou; pro takového generála není ovšem místo v armádě, at už se nabízel Rusům nebo ne;

4. odvolací soud zabýval se více otázkou věrohodnosti obžalovaných než věcí samou; upírá p. Kratochvílovi věrohodnost, předpokládá u něho zaujetí politické; není z toho jasno, jak by odvolací soud rozhodl, kdyby před ním stál muž, u něhož by nemohl předpokládat politickou zaujatost. Stylisace rozsudku první i druhé instance působí dojmem, jakoby šlo více o osobu p. Kratochvílova než o podstatu věci; soud praví tomu, že tento obžalovaný neměl dosti důvodů, aby mohl takové věci o Gajdovi tvrdit, a že tento obžalovaný, vzhledem k své politické zaujatosti, nezasluhuje víry. Zvláště vynikalo toto nazírání v rozsudku první instance, kde se pravilo, že i kdyby byly nějaké dokumenty (týká se známých dešifrovaných depeší) proti Gajdovi, nemohly tyto dokumenty býti obžalovanému známy v době, kdy učinil své výroky, a že neměl tedy pro své obvinění patřičný základ;

5. pátou poznámku raději vynecháme.

Zbývá zmíniti se ještě o politických důsledcích. Nebudou asi žádné. Pan Gajda se svou politickou neobratností odpravil sám, a i ty strany, které za ním z počátku stály, poznaly, že na něj nemohou skládat žádné naděje. Národní demokracie pak speciálně na vlastním těle pocítila tíhu Gajdova vděku. Nebudou tedy tyto strany pravděpodobně s Gajdovým vítězstvím před odvolacím soudem tropit žádné pozdvižení, nechtějíce křísit politickou mrtvolu (pan Gajda je hotov i u dobré polovice bývalých fašistů); užijí toho jen do té míry, pokud se jim to bude hodit proti Hradu.

O funkci, kterou by měla mít lidová strana.

V jubilejním roce státu stojí lidová strana na vrcholu své moci. Její ministr jest náměstkem předsedy vlády. Jsou tu i některé církevně-politické úspěchy; jest tu modus vivendi s Vatikánem, jest tu kongrua. Strana lidová by mohla být spokojena; v jubilejním roce se bude hodně vzpomínat, jak to bylo před deseti lety. Politici katolíci přijeli v roce 1918 z Vídně do Prahy opravdu posledním rychlíkem. Byla to strana, která v prvé době po převratu se chovala velmi tiše; věděla dobře, že vše, co se stalo, stalo se bez ní, ne-li proti ní. Jest podivno, že právě lidovci tak hlučně se hádají, vyhrála-li to domácí, či zahraniční revoluce. Tato diskuse není diskusí jejich a mohlo by jim to být jedno. Nebyli ani při té, ani při oné.

Z tohoto hlediska nutno se dívat na dnešní posici lidové strany. Strana, která stála po převratu v koutě, má ministra, který dnes ve skutečnosti vede vládu. Taková strana, které se tolik prominulo, by si měla v jubilejním roce říci: Nechali nás

žít, necht žijí i druzí. Ale vidíme, že právě lidová strana nedovede nebo nechce jednat s opozicí a žene ji do ulic.

Ministerský předseda Švehla získal za své nemoci mnoho na vážnosti. I u těch, kteří dříve mluvili proti němu. Hodně k ocenění Švehly přispěl jeho zástupce mons. Šrámek. Švehla byl mužem kompromisů. (Není to slovo příliš oblíbené u nás.) Musil sjednávat kompromisy, aby koaliční spřežení jelo — byt drkotavě — středem. »Demokratický Střed« to jednou upozoroval správně, že Švehla jest mužem středu. Šrámek není mužem středu a kompromisu jako metody. Chce diktovat. Odtud jeho poměr k opozici.

Na svoji dnešní politiku lidová strana doplatí. Měla možnost ukázat socialistům: na sociální politiku nemáte patent. Ale domnívala se, že není nic tak potřebí, jako novelisace sociálního pojištění. Pravdu měl, posl. dr. Winter, že sociální pojištění stalo se symbolem. Dělník neví snad, jak zněl ten či onen paragraf, jak bude změněn; ale nedá si namluviti, že dnešní majorita by to chtěla zlepšit k jeho prospěchu.

Lidová strana prohraje více než několik mandátů. Prohrává politickou budoucnost. Jest u nás nedostatek politického středu, a lidová strana mohla být uchazečem na tuto politickou funkci, která není k zahození a která není nevděčná. Bylo by ovšem lépe, kdyby tento střed nebyl zatížen konfesijností. Ale nelze si v politice vybírat. Roli středu ve státě mohla by lidová strana hráti i proto dobře, že ve vlastním zájmu byla by nucena hledati cestu střední, má-li udržeti pod jedním praporem vysokou hierarchii a malé kněze, feudáky a dělníky, velkostatkáře, zemědělece a řemeslníky. Ale lidová strana nenašla střední cestu doma; tím méně může hráti roli politického středu ve státě. Konjunkturálně se dala na pravici.

Strana má i jiné nesnáze; nejen politické. Má obtíže osobní, nesnáze organizační. Počíná se — a to i v jeho straně pochybovat — o státnických schopnostech mons. Šrámka. A druhého vedle něho není. V tom jest prozatím jeho síla. Jsou v lidové straně slušní lidé; ale to ještě nestačí k vedoucí politické práci. Lidová strana jest nejednotná organizačně. Jest zajímavé, že v této straně je české a moravské vedení. Společného centra není. Rovněž její tisk není jednotný. Jinak píše »Lidové Listy«, jinak »Čech«, jinak »Pražský Večerník«. Na Moravě jinak píše »Našinec«, jinak »Den«, nehledíme-li již k »Budoucnosti«, která zastupuje dělnické organizace. Jinak píše tisk Šamalíkův. A konečně i články v »Lidových Listech« jest jeden čehy, druhý hot; ty pak, které nejsou výplody podnětů mons. Šrámka, zakrývají chudobu nápadů prudkostí výpadů.

Katolicism mohl v jubilejním roce ukázati, jsa v moci, co dovede. Na to, čím kalí »Lidové Listy« vodu, nebylo a není potřeba katolictví. Byl to katolicism, který nabádal lidovce k tomu, aby podporovali fašisty? Byl to katolicism, který je pobádal, aby se ujali Gajdy, aby se ujali Střbrného? Byl to katolicism, který je postavil v čelo těch, kteří chtějí novelisovat sociální pojištění? Ne. Byla to pravicová konjunktura. Před desíti lety dělali katolíci u nás politiku konjunkturální. Byli vzati na milost. Dospěli k politické moci. Dělají zase politiku konjunkturální. Ale je to konjunktura, která se později nevyplatí. T.

Nejednotná německá fronta.

Poněvadž se blíží volby do zemských a krajských výborů (kdy skutečně budou a jak blízko vlastně už jsou, to ovšem mimo vládu nikdo neví, a ta z toho dělá velké tajemství), začaly na německé straně, jako před každými volbami, sjednocovací pokusy. O tom píše rozmarně a pravdivě »Prager Tagblatt« takto:

»Během let se pro to vytvořil určitý rituál, který je pokaždé přesně dodržován. Jestliže se objeví na obzoru nějaké volby, ozve se nejdříve melodické volání po jednotné kandidátní listině, do kterého vpadne tisíc silných mužských hlasů tónem

hlbokého presvedčení. Kedyž se zjistí, že sudetští Němci odsuzují bratrovražedný boj a po ničem tak vášnivě netouží jako po vytvoření jednotné fronty, následuje druhý akt ceremonielu, posláni společného dopisu všech občanských stran na sociální demokrati. Na dra Ludwiga Czecha je naprosté spolehnutí, že se nedopustí žádné chyby, a tak dojde od toho korektního muže očekávaná odpověď, ve které s patřičnou důtkou jsou občanské strany poučeny o nesmyslnosti svých záměrů, poněvadž sociální demokrati sice také bojují pro německví, ale marxistickými methodami, do volebního společenství s občanskými stranami se nedají, nýbrž chtějí s nimi naopak súčtovat. Tento dopis se přijme s politováním, ale přece jen s díkem, protože teď je aspoň jasno... Ve skrytu srdce jsou všichni rádi tomu, že dr. Czech jako vždy, také tentokrát pronesl vysvobozující slovo a neoloupil volební zápas o jeho pestrou mnohotvárnost.

Dokument o fašismu.

»Řím, 28. dubna. Dnešní »Osservatore Romano«, orgán Vatikánu, zaujímá stanovisko k nastávajícímu cvičení ženských fašistických svazů, poněvadž fašistická strana vyzvala cvičící dívky, aby přišly do Říma s puškami, a poněvadž hlavní váha v závodch se klade na výsledek ve střelení ručnicí. »Dokonce pohané«, píše list, »nemohli si představit ženu ve zbraních... Výzva k dorůstajícím dívkám, aby »zdvihly pušky k nebi Italie«, řadí se k výzvě k mužské mládeži, aby »držela dýku v zubech.« V těchto dvou výrazech je obsažena výchova k násilnosti, ale ne výchova ke křesťanské civilizaci a také ne výchova k síle.

Barbarisace němčiny.

V jednom z nedávných čísel »Prítomnosti« měl dr. Vočadlo článek »Barbarisace češtiny«, ve kterém varoval před násilným zčešťováním vžitých internacionálních slov a poukazoval na trapné důsledky, kam takový purismus vede u Němců. Čtenáři článku Vočadlova bude snad zajímat, uvedeme-li příklady takových německých novotvarů.

Tak na příklad na rychlíkovém voze státních drah je naps: Speicherbeleuchtung. Co je to? Osvětlování špýcharů? Nikoliv, v rychlíku nejsou žádné špýchary. Má to značit elektrické osvětlování pomocí akkumulátorů. Akkumulator-Speicher. Někteří jiní nazývají akkumulátor raději Sammler. Což je totéž, jako kdybychom tomu česky říkali: sběrač. — Němečtí puristi vůbec pracují horlivě v technice: dalším jejich výkonem jest, že transformator překřtili na Umspanner. Výbušný motor (Explosionsmaschine) se změnil na Verpuffungsmaschine, chemie na Stoffkunde, určitá centrifugální pumpa na Schraubenschaufler, a prostá taxi (nájemné auto) dokonce — pozor! — na Fahrpreisanzeigerkraftdroschke! Zkuste tohle zavolat, až jednou půjdete v Berlíně v noci domů a budete hledat taxi. Diagram má ustoupit výrazu Schaulinie, charakteristika Kennlinie, z kompressoru se stává Verdichter! Už není v Německu elektřina, je tam Bernstrom.

Tato barbarisace němčiny je snad dosti výmluvná, aby nás chránila před barbarisací češtiny.

Projevy československo-italského přátelství.

Jubileum italských legií poskytlo příležitost k oživení vzpomínek na válečné spojenectví, kdy jsme měli ještě společného nepřítel; habsburskou monarchii, a to projevům, v nichž se nejen slaví staré toto bratrství ve zbraních, nýbrž zdůrazňuje se i snaha je prodloužit a přizpůsobit nově době a potřebám míru. Také při odevzdání pověřovacích listin nového vyslance hr. Vanutelliho mluvilo se významně o československo-italském přátelství a smluvním spojení. To, čemu se říká v diplomacii

atmosféra, by zde tedy bylo. Na čem nyní záleží, jest zodpovědět si otázku, zda jí chceme k něčemu využít. My jistě nemáme důvodu stavět se proti Italii a nemůžeme si tudíž přát, aby někdo jiný nás do nepřátelského poměru k ní zatahoval. Nemůže nám být lhostejno, kalí-li se zbytečně náš poměr ke komukoli, tedy také k Italii. Kdyby nebylo než na nás, nebylo by také žádných rozporů. Povaha italského režimu je pro nás ryze vnitřní věcí italského národa, právě tak jako hledíme na tyto věci všude jinde. Jde jen o to, jaké cíle sleduje italská politika a kde pro ně hledá oporu. President Masaryk vyslovil přímo, že máme společné zájmy s Italií. To platí v plné síle, jestli Italie zůstává věrna směrnicím té politiky, která ji uvedla po bok velkých spojenců za války a která jí nyní předpisuje vážnou snahu zachovati mír. Československá politika, aspoň jak je představována presidentem Masarykem a ministrem zahraničních věcí Benešem, jistě nikde nepokazí žádné poctivé usilování o mír. Pokud by byly obtíže na československé straně, byly by možná jinde, u těch, kteří se považují za nejrozhodnější stoupence moderní Italie. Doporučovalo by se tedy vyšetřit za nynější příznivé situace (kdy Mussolini pokouší se všude navázati nová a utužiti stará přátelství) zda Italie chce opravdu spojovat svůj osud s maďarským, jak by nám někde rádi namluvili, či má-li zájem na tom, aby měla stejně dobrý poměr se státy Malé dohody. Dorozumění jihoslovansko-italské není jistě nemožné. V Bělehradě jsou o tom právě nejvíce přesvědčeni. Vše záleží i zde jedině na Italii. Jaké jsou její pravé úmysly, až kam chce jíti? Pokud možno její nároky smířit s našimi životními zájmy, neopomeneme nic, co by nám zajišťovalo přátelství jižní velmoci. Jen se nesmíme klamat o snadnosti věci. Maďarsko může se státi prostě klientem Italie, poněvadž je v zoufalé situaci, Maďarsko může jí také nabídnouti spolek na boj a odboj za dosažení krajních cílů. To vše my nemůžeme dělat. Musíme naopak žádat od Italie rozvahu, klid a, řekněme to upřímně, jisté uskrovnění. Musíme od ní žádat speciálně porozumění pro své potřeby. Je to klasická machiavellistická linie, podporovat rozpory mezi státy střední Evropy. Taková politika, nesvědomitá, ale pohodlná, je pro Italii velmi svůdná. Znamená podporování slabého Maďarska »utlačeného vítězi«, ale ne tak, aby se mu skutečně pomohlo, poněvadž potom by zas nebezpečně pro Adrii vzrostlo ono, nýbrž tak, aby se živila jeho nenávist a udržoval zdroj slabosti pro celou střední Evropu. My naopak chceme po Italii, aby třeba pomáhala Maďarsku z tísně podle své představy a potřeby, ale nepřekážela potom usmíření mezi státy středoevropskými, nýbrž pochopila právě, že zde jedno s druhým souvisí, že nemůže být smíru bez vzájemných ústupků, ale také ne ústupků bez smíru. Soudíme, že Italie nemusila by ve smířené a spolupracující střední Evropě viděti svou škodu, že by se mohla naopak té spolupráce s užítkem účastniti. Bylo by opravdu zajímavě vyšetřit, zda v Římě mají o tom všem tak nepřekonatelně odlišné ideje.

R. P.

Exotický král v Moskvě.

Moskva, 28. dubna. (United Press.) Přípravy ku přijetí afganských královských manželů udělaly velké pokroky. Aby se vyvolala příznivá nálada, uveřejňují se v novinách výtahy z řečí králových, aby se doložilo, že je to pokrokově smýšlející a rozumný vládce. Královští manželé budou pozdraveni na nádraží Kalininem, Čičerinem a několika jinými vysokými sovětskými úředníky.

Což je moskevským komunistům opravdu podobno. Žádné evropské demokracii nedostalo se ještě té cti, aby v sovětských novinách byly uveřejněny výtahy z jejich projevů na doklad, že je to pokrokově smýšlející a rozumná vláda. A zdá se

býti prece pravdepodobno, že by leckterá evropská demokracie snad vydržela v tom ohledu srovnání s afganským králem. Ale ruští komunisti se vždy spíše snesli s barevnými rasami než s bílou rasou. Proto v jejich očích afganský král nakonec vypadá jako pokrokovější bytost než evropští sociální demokraté, pro které Moskva neměla nikdy nic jiného než slova největší nenávisti a největšího pohrdání.

Maďarský morální kapitál.

V den sedmého výročí své vlády pronesl maďarský ministerský předseda hrabě Bethlen k zástupcům vládních stran řeč, ve které pravil:

»Mám pocit, že historie bude revidovat rozsudek, který byl nad námi vynesen trianonským mírem. Máme povinnost připravovati revisi... Tomu rozumím tak, že budeme musít sbírat morální kapitál a obnovit kredit národa před celým světem, aby tento svět sám viděl, že na tomto místě dunajské nížiny žije národ, který reprezentuje morální hodnotu, a že maďarský národ stojí ve službách pokroku, vývoje a velké ideje lidskosti.«

Čtouce to, skoro jsme se lekli. Maďarsko, které by sbíralo morální kapitál, by mohlo být nebezpečnější, než Maďarsko, které sbírá strojní pušky. Potom jsme se poněkud uklidnili, neboť jsme si vzpomněli na bílý teror, který nevypadal jako sloužení velké ideji lidskosti, a na falšování franků, jež se nepodobalo sbírání morálního kreditu. Ale to mohlo by se zdát, že to jsou staré a odbyté věci, a že Maďarsko právě od letoška začalo se sbíráním morálního kreditu. Náhodou vyšel v amsterodámském »Telegraafu« v týž den, kdy hrabě Bethlen promlouval tato slova, článek, ve kterém stálo:

»Jen velmi zřídka se stává, co se přihodilo minulého týdne, že totiž úplně jasný, otevřený a veškeré pochybnosti vylučující článek, který vyšel z pera odpovědného státníka, dal podnět k prudké kontroverzi. Jde o falšování textu. Tohoto osudu dostalo se článku československého zahraničního ministra dra. Beneše, onomu článku, který byl otištěn v »Telegraafu« 10. dubna. Celý maďarský tisk otiškl zkomolený překlad Benešova článku... a tímto způsobem stvořil sensaci, jakoby také dr. Beneš byl pro revisi trianonského míru... Je nad slunce jasnější, že článek byl úmyslně zkomolen... Tím je také dán nezvratný důkaz, že jsou v Maďarsku živly, kterým záleží na tom, aby Evropa nepřišla ke klidu. Svět tedy dostal poučení, komu nejde o evropský mír a jakých method používá, aby veřejné mínění dostal na nesprávné cesty a aby štvál.«

Sbírání morálního kapitálu v theorii, falšování franků a textů v praxi. Hrabě Bethlen se dovolával světa, který prý neví, jaký národ žije v Maďarsku. Tady má jeden hlas z toho světa, jež hož se dovolával.

Diplomat v theorii a praxi.

Poněvadž konjunktura je všemohoucí, byl p. dr. L. Borský, zahraniční redaktor »Národní politiky« a odborník pro protimasarykovské otázky ve »Frontě«, prece jen jmenován profesorem na novinářské škole, a sice pro obor, k němuž se nesou všechny jeho záliby, pro obor diplomatický. Náhodou v týchž dnech, kdy jmenování byl uveřejněno, podal nový profesor diplomacie v »Národní politice« ukázkou svého umění a své nauky, napsav tam článek, kterým veřejnost byla skoro poplašena, pokud se ovšem veřejnost dá poplašit p. Borským. Profesor diplomacie pojednal s vážností sobě a už nikomu jinému v Čechách vlastní zase jednou o válce. Tentokráte o válce, která by prý málem vypukla mezi námi a Maďarskem, a ve které prý by Svaz národů se postavil za maďarské útočníky a nedopustil, aby-

chom je vyhodili ze svého území. V čemž se jeví známá neláska p. Borského k Svazu národů, který pokládá za rušivý živel v té staré diplomacii, jak se jí za mlada z knížek učil. Nuže, celá žurnalistika, s výjimkou ovšem »Večerního listu«, který s otevřenou náručí přijímá každou sensaci, ať už se týká státu nebo něčího spodního prádla — dala buď mlčením nebo výslovně najevo, že nepokládá za diplomatické, pouštět do světa tak poplašné články bez náležitého podkladu. Není příliš povzbuzující, potká-li něco takového právě profesora diplomacie. Ale chápeme, že žák Bismarckovu je v nové době trochu těsno a že kde může vrací se duchem do dob minulých, kdy ultimata, armády a války hrály roli tak příjemnou jeho duchu. Pan dr. Borský by mohl hráti jistou roli jako profesor diplomatické historie; ale pokud se týká současné zahraniční politiky, svými názory může vnést v mysl žáků diplomatické školy jen škodlivý zmatek. Novinářskou školu potkalo to neštěstí, že na ni byl jmenován za profesora pro obor diplomatický žák velmi staré školy diplomatické, který pro metody současné evropské mezinárodní politiky má jen nepatrné porozumění a který duchem stále ještě žije v těch dobách, kdy válka a armáda byly hlavními diplomatickými argumenty. V oboru diplomatickém není p. Borský o nic méně zastaralý než pí. Viková-Kunětická v otázce Rukopisů. Pan Borský tvrdí houževnatě v každém svém článku, že diplomatické metody se od dob předválečných vůbec nezměnily. Prostý fakt ovšem je ten, že se prece jen změnily, a Svaz národů, ať se na něj kdo chce dívá jak chce, je toho dostatečným dokladem. Je tedy p. Borský typ muže, který přišel se svou naukou trochu pozdě na svět, a není žádným štěstím pro žáky žurnalistické školy, bude-li je o otázkách zahraniční politiky poučovat muž výstřední nauky.

P O L I T I K A

Konečně svoji.

Národně demokratický ministr přichází pozdě do této vlády, ale přichází do ní prece; byl by přišel skoro o rok dříve, kdyby bylo záleželo jen na národně demokratické vůli. Sluší se velebiti osud, když přes nástrahy okolí a nepřizeň poměrů dopreje konečné spojení dvěma bytostem, které k sobě tak patří, jako národní demokracie a dnešní vláda. Kdyby nebylo odmítnutého kandidáta na ministerstvo obchodu, p. dra Matouška, bylo by možno říci, že věc dopadla k spokojenosti všech koalických činitelů. Jeho pocity jsou ovšem velmi daleko od onoho stavu, který by právem mohl být charakterisován jakožto spokojenost.

Zbývá krátce zopakovati si historii. Do volební kampaně r. 1925 šla národní demokracie se značnou nervositou, jejíž hlavní příčinou byla národní strana práce. Stará strana neměla mnoho zbraní proti nové straně; i vytáhla starý palaš, kterým se už často oháněla ve chvílích tísně, t. zv. nekompromisní nacionalismus. Ačkoliv nikdo z národní strany práce netvrdil, že si přeje vlády s Němci, bylo to — mimo ovšem nezbytné poukazování na osobní počestnost dra Kramáře — takřka jediným efektem národně demokratických řečníků. Dr. Kramář sám obešel s protesty proti českoněmecké vládě kde které větší město v republice. Z volební kampaně vycházela národní demokracie jako široko daleko známý zapřísáhlý nepřítel českoněmecké vlády a pevná záruka proti ní. Brzy na to, popuzena mizernými vý-

sledky voleb, pokud se jí týkaly, začala si národní demokracie pohrávat s fašismem; to bylo vyvrcholení t. zv. nekompromisního nacionalismu; skoro se už stydíme opakovat tu známou věc, že národní demokracie hrozila revolucí, kdyby Němci byli přijati do vlády. Při tom všem se národní demokracie ovšem spoléhala na jednu věc: že stará národní koalice se udrží při vládě, a že národní demokracie bude moci v této koalici hrát roli strážce národní vlády a říkat o socialistech, že oni nemají žádnou větší touhu než vládnout společně s Němci. Tyto výpočty nebyly přesné. Národní koalice se rozešla, a po chvilkovém tápání ujala se vedení věci v parlamentě českoněmecká občanská většina. Této většiny byla národní demokracie od počátku právě tak spolehlivým členem jako každý jiný: musilo by se teprve vyzkoumat, nepokládá-li socialisty za větší zlo než Němce, ať už jakkoliv zlé řeči vede o Němcích; jisto jest, že nová koalice měla pro ni tu cenu, že to byl útvar, obrácený svou špicí proti socialistům; kromě toho měla národní demokracie několik nevyřízených účtů s těmi instancemi, kterým se říká Hrad, a spoléhala se, že v té věci bude v nové většině jedna mysl. Proto neudělala nic z toho, co snad od ní očekávali ti někteří, kteří brali její bouření proti českoněmecké vládě vážně: bez národní demokracie neměla tvořící se českoněmecká vláda vůbec většinu; bylo by stačilo, aby národní demokracie, pamětlivá svých starých přísah, jednou jedinkrát hlasovala proti ní, a zarazila by tím už tento vývoj a udala nějaký jiný směr. Ale varovala se učiniti něco takového. Vše, co podnikla proti českoněmecké vládě, bylo tolik, že po ní házela slovy; všechny její skutky však byly věnovány prospěchu této vlády; proti čemu huba protestovala, to ruka pilně podporovala.

Když českoněmecká většina učinila další krok ku předu a ustavila se jako vláda, nemohla se národní demokracie v první chvíli rozhodnout, které želízko v ohni má považovat za prospěšnější pro sebe; i rozhodla se nechat po nějakou dobu v ohni želízka obě. V kuchyni měla právě zaděláno na fašismus, a pp. Sís a Hlaváček se tam činili s rukávy vykasanými a občas přišli z kuchyně do salonu zvěstovat, že to podle jejich názoru znamenitě kyne. Tehdy činitelé ve straně byli za jedno v názoru, že se nesmějí vzdát této znamenité naděje. Přesně řečeno, mnuli si ruce tak, až jim zčervenaly. Fašismus v té době zdál se některým, nedosti prozíravým lidem vlnou, která mnoho zachvátí; národní demokracii se zdálo, že ji nemůže potkat větší štěstí, než být pánem tohoto Golema. Slibovala si, že tím se vyrovnají všechny ztráty, které měla, a že nad to bude míti i zisk.

Na druhé straně byly ovšem nesnáze. Národní demokracie byla by velmi ráda šla do vlády. To každý může věřit o straně, která zastupuje obchod a průmysl; průmyslníci nemají mnoho smyslu pro platonickou politiku; přejí si, aby jejich zástupci mohli pro ně něco udělat; a opravdu něco pro ně může udělat jen ta strana, která je ve vládě a obsadila svým mužem nějaký důležitý resort. Ale tohle národní demokracie přece jen nemohla fašismu udělat. Kdyby byla šla do českoněmecké vlády za měsíc po té, co pan Sís hlásal, že půjde do revoluce, bylo by to velké a všem viditelné sebezneuctění, a fašisté, které ona sama vychovávala v docela jiném domnění, rychle by od ní odpadávali, ač-li to nebyli komedianti. Bojíc se, že by ztratila vliv ve fašismu,

národní demokracie rozhodla se nejítí zatím do vlády a zahájila svou známou dvojí hru, s kterou vystačila dosti dlouho vzhledem k malé pronikavosti rozumu svého publika. Tato dvojí hra může býti nejlépe charakterisována tím, jak se národní demokracie zachovala hned při vstupním prohlášení nové vlády: národně demokratický zástupce prohlásil, že jeho stranu vládní prohlášení neuspokojuje, a hned na to celá strana jako jeden muž pro toto neuspokojující prohlášení hlasovala. To, že národní demokracie neuplatňovala svůj nárok na zastoupení ve vládě, mělo krýti její ústup od zásadního odporu proti českoněmecké vládě. Odpírajíc dosadit tam, kde už dávno byla svým duchem, také své tělo, oddávala se malicherné naději, že nemajíc svého zástupce ve vládě, nemůže býti činěna odpovědnou za činy této vlády, i když pro ně hlasuje. Tak hrála nějakou dobu roli pouhé snoubenky; kdyby nebylo fašistického strýce, o kterém věřila, že by ji mohl vydědit, byla by už dávno skočila oběma nohama do toho snatku. To trvalo až do loňského leta. Tehdy národní demokracie, myslíc, že se už pozapomnělo na její řeči, a vidouc, že musí udělat pro výrobní kruhy, které zastupuje, učinila zatím dosti tiché usnesení vstoupit do vlády, a vydala se s tím usnesením k p. Švehlovi. Tu ji čekalo to překvapení, že ministerský předseda nebyl tak nadšen, jak očekávala, a řekl dokonce, že ta věc nyní nespěchá, když nespěchala dříve, a odkázal národní demokraty na dobu pozdější.

Když potom v podzimních obecních volbách fašisti aspoň v Praze ukázali, kolik jich vlastně je, a když národní demokracie poznala, že to vlastně nestojí za řeč, řekla si, že tohle vydědění by vlastně snesla, a učinila velmi slavnostní usnesení vstoupit do vlády. Slavnostnost tohoto aktu značně byla ovšem pokažena tím, že se nepodařil. Dveře, které národní demokracie tak dlouho neotvírala, nějak zrezavěly v zámku, a strana nekompromisního nacionalismu podruhé poznala, že se nemůže do českoněmecké vlády dostat tak rychle, jak si představovala. Doufáme, že nebude od nás žádáno, abychom ještě jednou opakovali historii marné kandidatury p. poslance Matouška. Stačí připomenouti, že národní demokracie půl roku po svém usnesení jíti do vlády stále ještě v ní nebyla z té příčiny, že jednou řekla, že jejím ministrem musí být právě p. dr. Matoušek, a že na tom pak z prestižních důvodů trvala. Jestliže nyní konečně odhodlala se navrhnout p. poslance Nováka, znamená to, že uznala svou prohru v té věci a že účast ve vládě považuje pro sebe za cennější, než další durdění v koutě.

Odříkaného chleba největší krajíc, a strana, která hrozila všemi možnými represáliemi pro případ českoněmecké vlády, překonávala před zraky celé veřejnosti horlivě různé překážky a všelicos spolykala, jen aby se do ní dostala. Kdyby se psaly veselo hry o politických stranách, byla by to dosti slušná látka. Můžeme národní demokracii celkem věřit, že není pro ni zdrojem žádného zvláštního potěšení ta okolnost, že vláda, do které vstupuje, je právě českoněmecká vláda; bude jí to nepřijemnou překážkou v dalším provozování řemeslného nacionalismu, a tohoto mistra hněte, že by se mu snad někdo jiný mohl plést do řemesla. Ale za dnešních poměrů bude raději sedět ve vládě s Němci než se socialisty. Dokázala to několikráte tím, že se velmi rozhodně postavila proti tomu, aby české socialistické strany byly přibrány do vlády. Toužení po ná-

vratu národní vlády je u národní demokracie velmi pokrytecké; nezbytná účast socialistů hydří v očích národní demokracie představu národní vlády, jako bradavice hydří tvář. Vyhlídka, že je možno nějakou dobu vládnout bez socialistů, vyvolává v národní demokracii jen libé pocity. Proto neudělá tato strana nikdy to, co by mohla udělat při kterémkoliv hlasování v parlamentě: nepřispěje svými hlasy ku porážce této vlády a k vytvoření situace, z níž by jediné východisko bylo jen k návratu k staré národní koalici. Raději se vydává podezření, že to, co kdy mluvila proti českoněmecké vládě a co po leta plnilo sloupce jejích novin, nemělo vůbec žádnou cenu a velmi se to podobalo řečem na prázdno. Spoléhá se na to, nač se obyčejně spoléhají politické strany v takových situacích, kdy dělají opak toho, co včera hlásaly: že veřejnost má krátkou paměť. Mimo to domnívá se asi národní demokracie, že ani její voliči to s nekompromisním nacionalismem nemysleli vážněji než ona sama, a že i oni pochopí, že celý ten nekompromisní nacionalismus byl pouhou otázkou taktiky.

Vstupem do vlády prokázala národní demokracie příjemnou službu průmyslovým kruhům, které za ní stojí. Máme všechnu příčinu věřit, že to byla služba už důrazně vymáhaná. Národní demokracie neodvází se existovat bez finanční podpory průmyslu, a průmysl za své peníze chce také něco mít: a to něco je pokud možno velký vliv ve vládě. Strana, která mimo křičení nic neumí a nic nesvede, nemůže mít pro průmysl mnoho přitažlivosti. I tak už některé průmyslové kruhy počaly se obracet k agrárníkům, vidouce tu solidnější záruku vlivu na vládu; to nahnalo národní demokracii nemálo strachu, a ona nyní skládá trochu vynucenou a značně opožděnou zkoušku z pozitivní politiky.

Pokud pak se celkové politické situace týká, je vstup národní demokracie do vlády zřejmým znamením, že dnešní většina se naprosto nepřipravuje na rozchod. Někteří lidé v opozici často se domnívali, že dny této vlády jsou sečteny. Zcela podceňovali houževnatost, s jakou se drží každý politický směr tak dlouho, jak může. Vstup národní demokracie do vlády ukazuje, že národní koalice se zařizuje ještě na dlouhou dobu a že se bude bránit proti každému, kdo by chtěl přilévát vody do jejího vína. —fp—

M. Kohák:

Studentstvo politické.

I.

Politické rozdělení studentstva není dnes jednoduché. Před válkou stály proti sobě v podstatě jen dvě skupiny, studenti pokrokoví a studenti konservativní, i tehdy se vystačilo s mlhavým dělitkem pokrokovosti.

Dnes má skoro každá strana svůj studentský odbor. Počet stran je sám dost velký. Politické rozdělení studentstva však je ještě zvrstvenější, neboť mimo příslušnost k politické straně působí ještě činitelé, které přimáší 1. mládí, 2. zvláštní ráz studentského života a 3. nový způsob popřevratové studentské práce.

1. Radikalism mládí na př. svádí do jedné řady katolické a fašistické studentstvo, zatím co jejich otec spojil jen na chvíli odpor proti Masarykovi. Studentstvo agrární strany se snadněji sejde na pokrokové základně se studentstvem socialistickým, než agrární strana se stranami socialistickými. 2. Studenti se snad-

něji dorozumí než strany. Tak na př. i v době, kdy sociální demokraté byli stranou vládní a stáli v prudkém odporu proti komunistům, existovaly v Praze a v Brně Mezinárodní výbory socialistického studentstva (MVSS), jejichž členy byly komunisté, sociální demokraté, němečtí sociální demokraté i čeští socialisté, kteří se lehce přenesli přes podmínku uznání třídního boje. 3. Významným činitelem je studentská práce odborová, která tvoří podstatnou část zájmu studentských frakcí, sblízuje ty, kteří jsou odborově činni. Nelze ji pominouti.

I.

Národně-demokratické studentstvo

se nejvíce činí, aby o něm bylo slyšet. Svými vůdci je hýčkáno, při své organizační a agitační práci není brzděno nedostatkem prostředků. V poslední době, kdy prošlo fašistickou lázní, změnilo zcela svůj ráz. Dříve sdružovalo mnoho seriosních studentů z dobře situovaných vrstev. Seriosnost mizela, čím více staří členové ustupovali a čím více se strana nacionálně radikalisovala. Vznikem národní strany práce a jejích studentských odborů nebylo studentstvo národně demokratické zasaženo tolik jako strana, neboť, což není bez zajímavosti, většina studentů národní strany práce nebyla před tím politicky vůbec organizována. Leví národně demokratičtí studenti se snažili, aby se svými radikálními kolegy jakž takž vyšli, třebaš účinnost těchto neznala mezí. K otevřené roztržce došlo začátkem prosince 1926, kdy byl na valné hromadě studentského odboru Mladé generace v Praze zvolen většinou velmi nepatrnou fašistický výbor. K veslu se dostávají radikálové typu Springerova (onen muž, na nějž byla podána žaloba, že přešlapal s hloučkem fašistů studenta Zemana, vracejícího se z valné hromady spolku filosofů a přírodovědců v Klementinu, kde skončil neúspěchem pokus o ovládnutí valné hromady obvyklými fašistickými metodami).

Přehlasování, skoro celá polovina, odešli z valné hromady, vystoupili ze studentského odboru a založili nezávislý klub studentů národních demokratů. Ideově patří ke skupině Demokratického Středu, s níž tvoří bezmocnou skupinu. Dr. Kramář, zbožňovaný stejně oběma skupinami, zfašisovaným studentským odborem i nezávislým klubem, tehdy roztržce nezabránil, ba naopak, svým »Zaplatpánbůh za fašismus« dal své schválení radikálům, kteří si ještě v listopadu minulého roku mohou dovolit žádat vyloučení levých skupin ze strany. Jeho řeč na letošním studentském sjezdě, ve které káral radikalismus, znamená vlastně rehabilitaci odpadlíků.

Národně demokratické studentstvo má ještě jedno organizační středisko: Klub národních akademiků. K členství v něm není potřeba členství ve straně. To vysvětluje jeho vznik: když loni v zimě byli ve Všehrdu poraženi národní demokrati, domnívali se, že se novému »socialistickému« výboru mohou pomstít tak, že mu odvedou společenské centrum, což mělo mít za zlé následky pro společenské podniky Všehrdu. Proto založili svůj klub. V Klubu národních akademiků ustupuje politika společenskosti, která je vůbec vydatnou složkou v politickém životě národně demokratických studentů. Kdejaký odbor má svůj společenský pododbor, společensky pracuje i jejich středoškolská sekce.

Tato organizační nejednotnost je výrazem názorového zmatku, jaký je v národně demokratickém studentstvu. Je v něm mnoho členů, kteří nevědí, či vlastně jsou.

Národní demokracie je vedle komunistů a sociálních demokratů, kteří k tomu byli dohnáni fašistickou ofensivou, stranou, která bez ostychu organizuje středoškolský, nedbajíc, že se dostává do konfliktu se školským řádem a že tak porušuje zásady svého programu.

K odborové práci (k Ústřednímu svazu, svazům oblastním a fakultním spolkům, v jejichž výborech nemají své lidi) mají národně demokratičtí studenti poměra agitačně politický. Před novelisací branného zákona, která studenty připravila o výhody v konání vojenské služby, měly studentské odborové organizace mnoho starostí, aby se našlo v novele něco dobrého také pro studenty. Studentský odbor národně demokratický nepracoval loyálně s Ústředním svazem, ačkoliv šlo o zcela nepolitickou otázku, nýbrž chopil se věci agitačně: zařídil si rozhovor s ministrem Udržalem, jehož obsah byl otištěn tučným písmem na první stránce »Národního Studenta«, a honosil se svou prací pro studentstvo. Ve skutečnosti neučinil nic: mimo článek v »Národních Listech« o jednoroční službě neučinila strana v té věci nic a hlasovala ovšem pro novelu. Při tom si »Národní Student« vymyslel, že se dr. Stránský zásadně prohlásil proti vojenským výhodám (»v době, kdy se o ně studentstvo bije«) a vybízel studenty národní strany práce, aby si to zapamatovali. Vůdce těchto studentů Springer obvinil svazové funkcionáře z defraudace 25.000 Kč. Na valném shromáždění svazu pak, nevěda kudy kam, vysvětloval, že prý jde o tiskovou chybu: že mělo být vytištěno 2.500 Kč. To je velmi charakteristický případ národně demokratické práce. Studentstvo jej dovedlo odmítnout a Springer musel s hanbou opustit valné shromáždění. Musí však být řečeno k dobru národně demokratického studentstva, že se jeho poměr k odborové práci zlepšil, jak se to zejména projevilo na letošním valném shromáždění Ústředního svazu v Brně, na němž národní demokrati svému populárnímu radikálovi Šindeláři sami zakázali mluvit. Snad se tu projevily vliv Kramářových slov o radikalismu.

Vyvaruji se čísel, neboť spolehlivých není. Národně demokratické studentstvo se rádo holedbá svou početností. Poslední sjezd v Praze přinesl trochu světla. Národně demokratičtí studenti udávají počet svých pražských členů na 700 a chlubí se dvanácti organizacemi venkovskými. Na sjezdu tedy neomezeném jen na pražské členy, na schůzi, kde mluvil dr. Kramář, bylo v s e c h s t u d e n t ů podle presenčních listin (a podle sečítání národně demokratického) dohromady 380. »Lidové Noviny« však odhadly počet na 200, »Demokratický Střed«, tedy časopis národně demokratický, jen na 150, do kteréhož čísla zahrnuje i hosty.

2.

Fašistické studentstvo

tvořilo s národně demokratickým po ideové a psychologické stránce jednotu, třebas málo samostatnou organizací. Dnes je v úpadku. Nový nacionalistický časopis »Vlajka« napsal: »Dnes fašistického studentstva není«. Je to potřeba brát s jistou opatrností, neboť redaktor »Vlajky« je bývalý fašista, ale při vši opatr-

nosti se na tom faktu mnoho nezmění. Zbytky úspěšně zachycuje národní demokracie ve svých středoškolských organizacích. Jako u starých, tak i u studentů byl fašism útočištěm zkrachovaných veličin. Výjimkou je Vrzalík, malý duce, Vrzolini, jehož fašism byl opravdový. Osobní poměry ve fašismu i jemu byly nakonec nesnesitelné a vystoupil. On byl ten proslulý jediný fašista na filosofické fakultě již před třemi lety. Dnes je ve »Vlajce«, »volné tribuně, štítu pravého a poctivého národního cítění«. »Vlajka« pak mluví takto: přicházíme jednotit, ne zeslabovat, třístit; pozvedáme kult individua, půjdeme cestou hrdé, národní, konstruktivní tradice všech dob, která národ spojovala a sílila kulturně a politicky«. Více než tato slova nám o orientaci povídají jména, která v časopise čteme: za panegyrickým článkem k H o d ů v ý m padesátinám jsou programové články Viktora Dyka a prof. F. M a r e š e.

Na půdě »Vlajky«, která nechce mít s Obcí fašistickou organizačně nic společného, se sešel Vrzalík s P o l o d n o u, vedoucím redaktorem, který přišel z leva. Budeme-li se jím trochu zabývat, tedy proto, že je to typický případ, ukazující, jací lidé na konec i mezi studenty skončí ve fašismu. Byl nejdříve český socialista. Po vzniku národní strany práce se stal členem jejího pražského odboru a činil nároky na funkce; nebyl sám, kdož byli ke straně přivedeni konjunkturou. V poslední době napsal pražskému odboru národní strany práce, že se nikdy necítil jeho členem. To zasluhuje poznámky. V říjnu 1926 jej výbor pražského odboru požádal, aby, jsou-li pravdivé pověsti, že je fašistou, vystoupil z národní strany práce, jak se »necítil« členem strany, je vidět z toho, že výboru odpověděl, rozhořčeně a »trpce« odmítaje podobné pověsti jako »perfidní výmysly a kombinace«. Jeho dnešní orientace ukazuje, že na tom přece něco bylo a že fašistický řád, jímž se nechal v Itálii dekorovat, nebyl jen formalitou.

Poměr fašistického studentstva k Svazu byl ještě neloyálnější než u studentů národně demokratických. Byl jím především příležitostí k demagogické agitaci.

3.

V souvislosti s těmito skupinami třeba učiniti zmínku o slovenských socialistech.

Nemají studentských organizací, nýbrž jen organizace mládeže, ve kterých by se snad našel nějaký student. Zajímavý je jejich »vliv« jinak. Předseda Podkarpatského studentského Sojuzu je stoupencem strany Gagatkovy, která tvoří jednotu se skupinou Stříbrného. Pokud se pak v Ústředním svazu čs. studentstva, v němž je Sojuz organizován, projevují i politické vlivy, způsobují, že předseda Sojuzu postupuje jednotně s konservativními živly.

4.

Z ostatních občanských stran má nejsilnější studentský odbor (

strana republikánská.

Je to vlastně počtem organizovaných členů nejsilnější studentské sdružení. Říkají, jako národně demokratičtí studenti, že jich je tisíc. Agrárníků však tolik doopravdy je. Stačí si uvědomit, že vlastně celá vysoká zemědělská škola je organizována ve Sdružení agrárních akademiků. V Praze má agrární studentstvo svou skvě-

lou kolej, ktorá je pevným strediskom. V Brně má svou mensu, do nedávna ji mělo i v Bratislavě.

Sdružení agrárních akademiků vzniklo r. 1907. Zakladatelům tenkrát tanulo na mysli hlavně vytvořit soustředěním studentů z venkova hráz proti vlivům, které je odcizují selskému původu. Slovo »selství« si agrární studenti rádi zdůrazňují, co si jím představují, nedá se pojmově přesně vyjádřit. Je to více citové pouťo. Jsou přesvědčeni, že je v něm hodnota, která má být respektována. Vidí v něm jakýsi pozitivní prvek, jež vnášejí do veřejného života. Z těch, kteří se z nich zas na vesnici vrátí, chtějí vychovat inteligentní pracovníky, kteří budou pečovat o kulturní a sociální povznesení vesnice. Agrární studenti pracují v úzkém styku s agrárním dorostem, vedou jej, dodávají mu vedoucí funkcionáře (asi 30% funkcionářů dorostu jsou akademikové), vedou mu odborné kursy.

Na agrární studentstvo je ve veřejnosti nesprávný názor. Lidé se o nich dověděli, že přišli dělat kraval na poslední schůzi dra Stránského v Plodinové bursy a řadí je někam blízko k fašistům. Takové elementy však jsou v celku agrárního studentstva v mizivé menšině, jejich vliv na vedení není žádný. Sdružení agrárních akademiků naopak učinilo již před dvěma lety usnesení, že jeho člen nesmí býti fašistou (vznikla z toho zápletka se synem významného agrárního politika, který chtěl být členem obou skupin). Působením studentů to pak bylo přijato i pro dorost a pak i v celé straně. Sdružení agrárních akademiků má vůbec ke straně poměr svobodný, vyhrazuje si právo kritiky a dovede ji uplatnit. Je zajímavé, jak se dovedlo dopracovat pevné posice ve straně, o které je známo, že netrpí právě úctou k inteligenci a jejíž stavovství je stále v popředí.

To je ostatně snahou agrárních akademiků, aby své stranictví opřeli nejen o původ, nýbrž o světový názor. Tím jim je agrarismus. Chápu jej vážně a hledí se jím dívat na problémy života i kultury. Výrazem toho chce býti *Časopis agrárního studentstva*, vycházející druhý rok. Je v tom zatím více přání než vykonané práce, časopis projevuje však hodně snahy. Zabývá se hospodářskými problémy zemědělství, různými otázkami venkova, v popředí je zájem sociologický, obsahuje i beletrii, v níž jsou zastoupena jména ne bezvýznamná. Jejich časopis a činnost ve Sdružení chce být jakýmsi proseminářem k vědeckému vyřešení všech otázek agrarismu jako světového názoru.

Tímto vážným zájmem o prostudování úkolů, které připadají agrární inteligenci a všestranné pochopení otázky venkova se agrární akademikové sympaticky liší od studentů národně demokratických, jejichž činnost a časopisy se vybíjejí v nevěcném nacionalismu a hlásání velkých hesel. Tím se agrární studentstvo řadí spíše k socialistickému. Od národně demokratického studentstva se liší loyálnějším vztahem k socialistickému studentstvu i inteligentnějším poměrem ke kulturním otázkám. Letos na př. pořádali ve Švehlově koleji oslavný večer na počest Masarykových narozenin, na něž si pozvali za řečníka — prof. Rádlu. K Masarykovi mají, jak ukazuje jejich časopis, poměr dobrý, nejen jako presidentovi, ale i jako k učitelí. V této souvislosti stojí za zmínku, že jejich zvláštním zájmem je, aby byly zlepšeny poměry zemědělského dělnictva.

Jako socialistické studentstvo, tak i agrární se snaží o vytvoření mezinárodní organizace. Agrární akade-

mikové se zatím omezili na slovanské národy. Pracovali na vytvoření Svazu slovanské agrární mládeže, zakládají podobný svaz akademiků (s Poláky, Jihoslovany, Bulhary; ve styku jsou i s Rumuny a Němci). Prostředky strany jim dovolují, aby o letošních prázdninách uspořádali letní školu v Opatovicích na Moravě (Slovanský kurs svobodného učení selského), kde mají za účasti zahraničních hostí přednášeti o svých vědních oborech (se zřetelem k otázkám venkova) prof. Rádl, prof. Bláha, Engliš, Krofta, Chvalkovský, Štefánek, Knap a j.

K odborové práci studentské je poměr agrárních akademiků veskrze kladný. Po převratě v jednom čase se mohlo říci, že Svaz byl v jejich rukách.

Je ovšem samozřejmé, že celek agrárního studentstva nevypadá vždy tak, jak zde vylíčeno. Je mezi nimi mnoho těch, kteří nemají živého politického zájmu a u nichž statkářství vítězí nad snaživým studentstvem, a mnoho těch, pro které, i když nejsou zvábeni hmotnými výhodami, které jim strana může poskytnouti, je rozhodujícím důvodem moc agrární strany a růžový výhled do budoucna, jaký taková příslušnost mladému člověku umožňuje. Takové živly však nejsou na rozhodujících místech. Doufejme, že vývoj půjde směrem, jakým jde dnes. S celkového hlediska studentského je Švehlova kolej, jakožto ústav politické strany, odsouzení hodná, poněvadž poskytuje výhody jen části studentstva, ne na základě potřebnosti, nýbrž politické příslušnosti, a tak vnáší politický klíč i do studentského života. Působí špatným příkladem: národně demokraticti se snaží o kolej pro »své« studentstvo: o kolej dra Karla Kramáře. Povede to k tomu, že chudý student, bude-li chtít studovat, se musí nejprve výhodně politicky organisovat.

5.

Česká liga akademická (katolická)

natropila v posledních dnech mnoho povyku a získala tak více pozornosti, než zasluhuje. O její činnosti nebylo dlouho nic slyšet, až teď najednou se odvážila na veřejnou schůzi a vydání letáku. S některých stran (na př. Volná Myšlenka) to bylo vykládáno jako příznak vnitřního zesílení, výsledek dlouhé a úspěšné organizační práce vnitřní. Skutečně, času na ni měla Liga dost, neboť vznikla již roku 1906. Dlouho si nemohla dovolit vystoupiti na veřejnost, neboť by od ostatního studentstva mohla být utlučena čepicemi. Jestliže se toho dnes odvážila, je to jen proto, že má politickou konjunkturu; ne tak situací ve studentstvu, jako spíše mocenských postavením klerikálních katolických stran.

Může dnes zajímati, jak skončil první pokus Ligy o veřejné útočné vystoupení. V květnu 1923 měla Liga konjunkturu ve studentstvu. Bylo totiž ve studentském Svazu odhlasováno proti hlasům národních demokratů nezúčastniti se vítání maršála Foche. Katolické studentstvo chtělo využít nálady, která byla proti pokrokovému studentstvu, a svolalo veřejnou schůzi na Slovanský ostrov. Tehdy také bylo v proudu jednání o Strakovu akademii, a katolické studentstvo ji chtělo získat pro sebe, opírajíc se o jakési ustanovení ve stanovách. Na schůzi se přivalily proudy pokrokových studentů, bez přehánění asi 50 na jednoho katolíka. Pořadatelé změnili schůzi na důvěrnou, v bázni očekávající, jak věc dopadne; přivolány silné oddíly policie, které studentské zástupy vytlačily z ostrova. Zatím se

studentstva scházelo stále víc a víc, na nádvoří v technice byl improvisován tábor a po něm uspořádán průvod. U policejního ředitelství se mu postavila na odpor policie. Tehdy pronesl jeden policajt památný výrok: My vám toho Rádlu vyženem z hlavy! Průvod byl rozehán. Několik dní na to byly uspořádány schůze ve velkém sále a na schodištích techniky, pak průvod a manifestační tábor na Staroměstském náměstí. Tak vznikla Unie pokrokového studentstva. Česká liga akademická od té doby ani nepípla.

O Lize tedy od té doby nebylo slyšet, ve studentstvu se na ni zapomnělo. V odborové práci studentské je zcela bez významu. V Brně projeví katoličtí studenti činnost tím, že na valné hromadě Právnicka tropili (asi 20 jich bylo) zcela bezúčelný hluk. To je charakteristické: jde jim o to, aby o nich bylo slyšet. V Praze mají středisko v koleji Arnošta z Pardubic, v Brně v koleji Sušilově. V Brně má katolické studentstvo příznivější podmínky společenské, neboť k lidové straně tam patří řada významných rodin vysoké byrokracie.

Liga bude mít vždy ve studentstvu špatné postavení. Klade důraz především na svůj náboženský, ne tak politický program. Její postavení mezi studentskými politickými odbory je mnohem těžší než postavení lidové strany mezi stranami ostatními. Studenti všech stran jsou v poměru ke klerikálnímu katolictví mnohem citlivější než samy strany. Proti Lize by dnes stála jednotná fronta všech odborů politických stran; snad by v ní nechyběli ani studenti národně demokratičtí. Zatím je potřeba vyčkat, co Liga umí. Ještě to neukázala.

6.

Studentský odbor

živnostenské strany

je nejmladší ze všech. Vznikl v březnu 1927 a hovořiti o něm znamená spíše hovořiti o tom, co by chtěl. Není to právě nezajímavé. Obyčejně se ve studentském odboru živnostenské strany vidívá projev jakési domyšlivosti strany, která se z malé opoziční strany stala nebezvýznamnou vládní složkou, strany, která si říká, proč by si nezaložila také studentský odbor, když jej mohou mít strany ostatní. Tak tomu však není, naopak. Sdružení živnostenských akademiků si svou pozici musí ve straně pomalu vybojovávat. Má proti sobě houževnatý odpor politických profesionálů proti inteligenci a ještě něco: strach strany před možnou opozicí. Sdružení se opravdu tváří opozičně. Chce, aby ve straně bylo zdůrazněno středostavovství proti úzce třídnímu živnostenství. Představují si, že by strana mohla obsáhnout všechny t. zv. střední vrstvy. V svém středostavovství chtějí míti jakýsi státotvorný princip, jenž by odvrátil oči strany od stálého pohlížení na požadavky třídy k vyšším obzorům potřeb státu. Vidí potřebu inteligence pro stranu a rádi by jí vymohli vliv v ideových věcech strany. Jak zřejmo, jsou to snahy, které by straně mohly prospět. Strana o tom slyší ne právě ráda a hledí své studující inteligence využít pro svůj živnostenský dorost, v jehož rámeček je Sdružení akademiků organizačně vřazeno.

Veřejné samostatné činnosti živnostenská studentstva dosud neprojevili, nepracují ani odborově, jakž je konečně pochopitelné u lidí, kteří si musí nejprve proborovat své místo ve straně, zatím co jiným odborům je strana oporou.

7.

Sociálně demokratičtí studenti

nejrychleji porozuměli novému způsobu studentského veřejného života, jakž je konečně pochopitelné u příslušníků strany, která má u nás největší tradici v odborové práci. Uvědomili si nové úkoly studentské práce a tím se výrazně odlišili od nacionálního studentstva, které se nemůže rozloučiti s protežovaným postavením studentstva, jakému se těšilo dříve ve veřejném životě. Sdružení sociálně demokratického studentstva nejsou početně silná. Bylo by však nesprávné souditi podle toho na počet; jednak proto, že mnoho je organisováno přímo ve straně a mnoho organisováno vůbec není. V celku lze říci, že sociální demokracie se u socialisticky smýšlejícího studentstva těší největší přízni.

Jako celek sociálně demokratické studentstvo dříve vystupovalo a působilo více. Před dvěma lety zanikla Studentská revue, která po celou dobu svého čtyřletého vycházení zápasila s finančními obtížemi, zúživši během času svůj socialism na sociálně demokratický. Politickými vůdci se v r. 1923 stali dr. Kostečka a dr. Svěrák.

V posledním roce vyvinuli více úsilí. Jeho výrazem je leták Útok (zatím vyšel jen dvakrát) a loňský sjezd. Snaží se o pochopení úkolu inteligence v sociálně demokratickém hnutí; vidí svůj úkol pro stranu více v práci intenzivní: chtějí pro ni vychovat »vědecky vyzbrojené a nadšené agitátory«. Hledí však pracovat i do extensity: v získání inteligence vidí možnost dobytí státní administrativy, jak to vykládají ve svém letáku. Vnitřní práce Sdružení se nese hlavně směrem teoretické průpravy programové.

Velký význam sociálně demokratického studentstva je v jeho práci odborové, svazové. Pokračuje tak v dobré tradici, vyznačené především jménem Kostečkovým a Svěrákovým. Chápu svůj úkol v tomto směru nejvážněji ze všech. Když se rozvíjel spor staré Masarykovy koleje proti nové koleji v Dejvicích, Sdružení sociálně demokratických studentů se usneslo vyloučiti ze svého středu každého, kdo by nesetřval v boji a odstěhoval se, porušuje tak věc chudých studentů, do nové koleje. To musí býti vděčně uznáno. Je na snadě přirovnání tohoto úkolu, jež plní sociálně demokratičtí studenti, s úkolem, jež konala jejich strana. Jako ona zaplatila svou vládnost a státnost úbytkem, tak sociálně demokratické studentstvo, které je ve svazové práci stále »vládní«, nese odium nepopulárnosti. Odborová práce ve studentstvu není vděčná. Studentský celek o ní nemá valného zájmu. Zajímá se o ni jen tehdy, když odborový pracovník provede něco špatně nebo když provede něco, co neměl. Lidí, kteří z takových věcí vytloukají politický kapitál, se najde vždycky, zvláště u národních demokratů, dosti. Tak sociálním demokratům pošramotila pověst finanční aféra z roku 1295, která se točila kolem jejich příslušníků, nedělají jim mnoho cti někteří funkcionáři, kteří se stěhují s funkcí na funkci. Někdy jdou ve své vládnosti tak daleko, že to i při respektování zájmů, které musí hájiti jako oficiální delegáti nepolitické organizaci, nelze dosti dobře srovnat s jejich sociálně demokratickým svědomím. Když na př. jejich delegát volí za předsedu CIE fašistu Itala Maltiniho.

Sociálně demokratičtí studenti osvědčují v takových

případech místnou energii; dovedli takového svého člena znavit funkce. Zaznamenáváme to proto, že by bylo dobře, aby byli k svým členům přísní i v jiných případech, které jejich pověst poškozují.

LITERATURA A UMĚNÍ

B. Martinů:

O současné hudbě.

Hudební časopis Tempo přinesl článek o současné hudbě a estetice od K. B. Jiráka a dr. V. Štěpána. Článek Jirákův podává spíše problém tvorby vůbec, kdežto dr. Štěpán navazuje přímo na současné otázky a sice způsobem velmi jasným, přesným a přesvědčujícím. Myslím, že článek je jedním z prvních tohoto druhu u nás, a zdá se mi, že dr. Štěpán je ještě dosti osamocen u nás s těmito názory. Chci k tomu přidati jakýsi přehled, jak u nás hudba reagovala na nové směry.

Počátky nového hnutí možno hledati v reakci, jež nastala proti směru, jež dr. Štěpán nazývá »výrazový«, přesněji možno říci proti směru romantickému a impressionistickému. Tato reakce byla prudká, teoreticky hnána do extrému, a skoro je možno věřit, že to byla v prvních počátcích reakce teoretická, vzniklá z tehdejší situace všeobecné. Mnohé snahy byly schválně hnány do krajností, jen pro slávu odboje. To je ostatně příznak všech takových hnutí. V ostatních uměních, malířství a literatuře, přišlo podobné hnutí dříve a bylo účinnější a také plodnější. Několik hlavních hudebních děl té doby ukazuje, jak podotýká i dr. Štěpán, že není možno tak docela do úplných důsledků se vymaniti z rozličných zákonů. Přes to lze jasně v těchto dílech viděti převrat, který se udál. Nutno konstatovati, že tento převrat není omezen jen na umění, nýbrž odpovídá změnám názorů ve všech větších i menších zájmech světa. Umění tlumočí tyto zájmy svým způsobem. Nestává se tedy bezvýrazovým, přes snahu odvrátiti se od oné »ideovosti« a vrátiti se k logice, již nese v sobě každé umění, v hudbě tedy k logice hudební. Byla toho již také velká potřeba.

Hudba prostřednictvím »ideových« skladatelů se vzdalovala stále výš a výše, takže pomalu unikala z dosahu a zároveň také unikala oné »životnosti«, která tu musí býti, jdeme-li, jak píše dr. Štěpán, k jádru otázky. Hudba se stává jakousi vznešenou dávkou ideového opia. Tragika a heroismus. Nevím, zdali si dobře uvědomujeme, jak je to daleko ke hláсанé »životnosti« a jak se to vše od ní vzdalovalo. Vezměme ku př. ideu symfonie: hrdina a osud. Druhá symfonie, hrdina zápasí s osudem. Další totéž. Další: hrdina vítězí nebo se smíruje, nezbyvá mu nic jiného. Další totéž, další opět totéž. Nuže, je to monotónní, ideové, ale monotónní. Je to právě taková slepá ulička. Hudba, umění nevyčerpateľných možností, umění síly a radosti života, stává se jakýmsi zpovědníkem. Podíváme-li se na to zblízka, docela životně: statisíce lidí zápasí, vyrovnává se, vítězí, prohrává, aniž by se pokládali za něco heroického. Je to prostě život. Heroismus se neprojevuje jen fanfarou trombonů, smíření nestoupá vždycky do výšin sordinovaných houslí. Dnes je heros Nungesser a Coli, héroové tragiky, a Lindbergh, který vítězí. Zde jsme

na pevné půdě. Je to prostší a je to i lidštější. Hrdina tragedie pozbyl své povýšenosti, zvláštnosti. Lidé prožili sami tragedie, tato se jim stala denním zjevem, zveřejněla. Obecenstvo samo prohlédlo brzo hru. Nevěří už, když kritik napíše v referátě: »odcházíme z divadla zdrceni a zdeptáni nad ohromivostí tragedie (případ Vojcek) atd.« Nevěří tomu, protože ví, že kritik neodchází nijak zdrcen ani zdeptán, nýbrž docela klidně odchází na večeri.

Ideová fraseologie vytvořila úplný systém vzájemně se podporujících hodnot. Řeklo-li se a, už bez přemýšlení tu byla, jako houska na krámě, celá spousta už hotových představ, vykombinovaných až do nekonečna, které se už nikdo ani nesnažil kontrolovat, jsou-li správné či ne. Bylo to jako l á s k a—p á s k a, s t r o m—h r o m. Mnoho děl bylo vším úsilím zachraňováno tímto systémem a také skutečně zachráněno do určité doby. Zdálo se, že se to vše musí každý den zhroutit. Nezhroutilo se to dosud, najdeme složky toho takřka v každé kritice, úvaze, hudbě. Je v tom, otevřeně řečeno, kus určité pohodlnosti.

Bylo by třeba většího článku, aby se konstatovalo, co všechno a jak působilo, hlavně během války, k onomu převratu, ale je jisto, že hudba, a n e p r v n í, to vyčítala, a nebyla to ona, jež se odvracela od »života«, napopak přimknula se k němu. Popřela všecky ty ideologie, všechno, co bylo uměle vykonstruováno, nestala se bezvýraznou, postavila se jen proti oněm převráceným, překrouceným hodnotám, zkrátka proti frázím. Samozřejmě hledala spásu v živlu hudby samé, a je to nejkrásnější znak celého hnutí. Mladým umělcům se nejen zdá, jak říká dr. Štěpán, že program a idea v hudbě našly si meze. Tak tomu skutečně je. Že hodnoty čistě hudební zaprodaly se za pochybné kvality básnické, že hudební forma je roztržena osobní náladou a přeceněním vlastní důležitosti. To se jim nejen zdá, ale jsou o tom přesvědčeni. Neutíkají od výrazu, nechťejí však vyjadřovati to, čemu vlastně nevěří. Chťejí skutečnou hudbu. Přes to vše hudba však nestává se ještě jen hrou. Také tím není řečeno, že kdo nenalézá žádné rozkoše v řešení hloubek ideových problémů, musí se hned obrátit až na druhý pól a hledati ji v rozkládání hudební kompozice na její součástky.

Mladí chťejí, aby výraz byl zvládnut formou a ne naopak. Chťel bych zde položit otázku. Co zachraňuje umělce ve chvílích krise? Je to touha po výrazu anebo jeho hudebnost? Co mu ukazuje cestu? Jak to, že ta nejvýrazovější díla jsou formálně tak dokonalá? Byla to snaha po obsahu, snaha odvozená z ideí, nebo z logiky hudební? Jak to, že díla formálně nezvládnutá přes všechnen výraz a obsah neuspokojují?

Dr. Štěpán vysvětluje mnohé, ale mám dojem, že i jeho představa výrazu je stále spojena s představou jen »určitých« hodnot. Ale jedno zdůrazňuji s uspokojením, a to, že konečně bylo proneseno slovo o důležitosti toho, »j a k« je věc udělána. V tom, myslím, dr. Štěpán je ještě hodně napřed u nás.

To vše nás vede k úvaze, jak vlastně byla přijata u nás tato nová snaha v hudbě.

U nás se během doby vytvořil, přesněji řečeno byl vytvořen dvojí druh hudby: vyšší a nižší. Pozdější specialisace: hudba tragická, povznášející, očišťující, smutná a ta ostatní spíše veselá, jen pro zábavu, jak se říkalo, samozřejmě tedy méněcenná. Zvláštní shodou

okolností věci se skutečně »muzikantským« nervem patřily do této druhé skupiny. Došlo se až k tomu, že věci dobře »znějící« byly v tomto podezřelém »muzikantství«. Očistná síla hudby přes to nepůsobila tak, jak by bylo možno předpokládati. Bylo by logické mysliti, že pravidelné obecenstvo abonentních koncertů bude už náležitě očištěno a povznešeno působením hudby. Ale nic takového se nestalo. Obecenstvo poslouchalo dobré i špatné skladby, se zájmem i bez zájmu, s radostí i se žalostí, každý jednotlivec podle svých dispozic a podle svých nálad. Nic nepomohlo, že některé starší radostné a muzikální skladby byly prohlášeny přes noc za nesmírně hluboké, řešící nevim jaké propastné problémy lidské duše. Obecenstvo je poslouchalo stále jako dříve, jako radostné a veselé, hýřící prudkým životem a hudebností. Zkrátka obecenstvo nebylo na výši a také se na ni nedostalo, když do toho přišly už nové proudy, které mu říkají, že vlastně mělo pravdu. Hudební dílo není pro vykládání, je pro poslouchání.

Dr. Štěpán vzpomíná bojů před 15 lety; myslím však, že to nebylo totéž, přes to, že by mnohé věty bylo možno opakovat doslova. V pravdě řečeno, zůstali jsme na jednom bodě. Je to starší generace Suk, Novák, Ostrčil, Janáček (přes to, že je mlád, jak správně sám říká), která vytvořila epochu. Vytvořila a dokončila, dále se nemohlo tím směrem jíti. Když se podíváme na ten vzestup od Smetany—Dvořáka, tedy v několika málo letech, vidíme, jak ohromným vývojem myšlenka došla svého vrcholu. Ale kde jsou další díla, která by se jim hodnotou rovnala? Neříkám, že nebyla napsána dobrá díla, ale v poměru k oněm dílům, zavírajícím předešlou epochu, neobstojí. Jmenuji Vycpálka, který je skutečným pokračovatelem. Tak po celém světě se uzavírají velké epochy a nastává vření a potřeba vytvořit něco nového, nové možnosti, u kterých lze jíti dále; celá ostatní situace a okolnosti k tomu též směřovaly, docela instinktivně, ale nezadržitelně. Jak se u nás reagovalo na tato nová hnutí, jichž nebylo málo? Kde byli tenkrát hudebníci? (Abychom si zopakovali: byla to doba, kdy se uvažovalo, je-li Sukovo dílo dobré či špatné, kdy Novák byl podezírán z impressionismu, kdy Janáček byl ještě obvyčejným muzikantem, Ostrčilovo moderní gesto vyšlo skoro na prázdno.) Nové hnutí ve všech zemích reagovalo ponejvíce experimentem, což byla vlastně jediná možnost v té situaci. Experimenty do extrémních důsledků. Vzpomínám si u nás na zápas v literatuře a hlavně v malířství, na krásné a nové obzory ve »Volných směrech«, na domácí i cizí příspěvky, jež tam byly uveřejňovány. Kolik názorů se vytříbilo, a pracovalo se nejen slovy, ale i skutečnou prací. Výsledky jsou také viditelné. V hudbě se nedělo skoro nic, vyjma sporů, zdali ta aneb ona věc je dobrá či špatná. Experiment, jenž je vlastně projevem touhy po něčem novém, důkazem snahy zachytit něco nově, projevit se, byl pokládán za něco nesprávného. Myslím, že zde se projevila nepohotovost a také do určité míry neživotnost mladší generace, která nepoznala pod těmito experimenty boj o nový projev a přešla jej skepticky s vědomím své vysoké linie, jež však nebyla doložena dílem. Samozřejmě všechny experimenty nebyly zdařilé, ale od toho jsou to experimenty. Přes to mnohé i nezdařené nezůstaly bez vlivu na další vývoj. A tak, celkem vzato, u nás nebylo bojů a nebylo také děl, aby buď porazily tyto experimenty anebo je potvrdily. Chápu dobře, že je lépe hlásati zásadu do-

brého díla proti experimentu, ale to dílo tu nebylo a ty experimenty se na nás hrnuly ze všech konců světa.

Snaha po výrazovosti zavedla mnohé příliš daleko, a ti se neradi loučí s tímto řešením, které si vybudovali a jehož vybudování po mém názoru nestálo mnoho práce ani úsilí.

Musíme si uvědomiti, že k moderní hudbě bude znovu třeba velké znalosti povolání (což nebylo tak nutným předpokladem při obsahovém stylu hudby), znalosti daleko větší než kdy před tím, velké a beznáročné práce při velkém talentu. Moderní hudba si nemůže, jak se tvrdí, dovolit všechno. Zmnožení prostředků a možností neznámá rozmnožení volnosti. Čím více svobody, tím více kázně. Je jasno, že v začátcích této doby nemohlo jíti vše tak, jak by bylo mělo jít. Novost problému, novost výrazu, projevu, techniky. Všichni se to museli učit, nic nebylo tak zřejmé, jako je to teď. Byly tu omyly, krize, ale byl to boj, který trvá. Nepamatuji se u nás na žádný boj, a na co se pamatuji, na to ani nerad vzpomínám. Jestliže máme teď, jak píše K. B. Jiráček, snad až příliš mnoho doktorů v hudbě, nejsme na tom o nic lépe. Z každé kritiky a z každého referátu vidíme stále to čertovo kopýtko, které při každé příležitosti uplatňuje svůj výsostný názor, jež by měl být už raději zařazen do archivu. Důsledky toho pocituje i docela nejmladší generace, která i při zdánlivé volnosti, jež jest jí ponechávána, bude musit projít velkým ohněm.

Paříž, duben 1928.

Z cizích literatur.

Margaret Kennedy: A Long Week-End.

Margaret Kennedy proslula svými romány; teď podává stručnou novelku, jednu z tak zvaných krátkých povídek. Povídku mohl napsat náš Rubeš, tak je naivní, třebaže zabalena do moderních moderností. Anne a Freddie pěstují filosofické přátelství, mluví mnoho o umění a literatuře, jsou komunisti a uvědomělí ateisti. Rozumí se, že také debatují o kontrole porodů, volné lásce atd. To všecko abstraktně a neosobně, až jednoho večera někde v koutě tančírny Freddie začne Anne hubičkovat, a v Anne se také probudí láska. Na její naléhání se rozhodnou, že pojedou spolu na dlouhý week-end. Aby byli docela volní, vzali si každý jen nejnütnější v malé tašce. Jedou z Londýna na břeh mořský, ale neočekávaný déšť jim zhatil plány; chtěli jít hodný kus pěšky, ale musí se zastavit v neznámé vesnici. Hotel je tak neutulný, že se raději vydali znovu na cestu, zabloudili v dešti a ptají se tam někde v osamělém domku po cestě. Freddie je pokousán psem; šťastnou náhodou najdou doktora a jeho souseda, faráře, jsou ubytováni jeden tam, druhý jinde. Na druhý den farář je vezme na výlet s dětmi, na noc musejí se opět vrátit k doktoru a faráři. Odjíždějí vlakem, aby se někde usadili, ale vlak je rychlík a tak se šťastně dostali do Londýna. Freddieho a Anne lze omluvit tím, že jemu je 20, jí 18 let.

Autorka napsala mnohem lepší věci. Jméno si udělala románem »The constant Nymph«, vyšlým po prvé 1924; velmi dovedně vypsána historie bohémského života hudebního. Kniha překvapila volností, s níž autorka mluvila o pohlavních problémech, volnosti, kterou si osvojovali spisovatelé mužští. Román byl od autorky zpracován na drama.

Její první román byl »The Ladies of London«, vyšlý 1923, dovedný popis poválečných zbohatlíků a venkovské aristokracie. Pěkně vystižen rodinný život těchto lidí, jak jsou udržováni

pohromadě vnějšími ohledy, nikoliv přesvědčením a mravní silou. Vedle této zjevné dekadence vyniká zdravá rodina Jamese a Dolly, řídící se starými zvyky, také náboženskými, lidé prostí, nezkažení. Malíř James je druh idiota ve smyslu Dostojevského.

Poslední román M. Kennedy »Red Sky at Morning«, vyšlý vloni, je dost komplikované drama spisovatelského života básníků a literárních kritiků, nikterak nevynikajících ani hloubkou myšlenek, ani dovedností uměleckou. Autorka také v této knize se zajímá o komunism, předvádějíc nám druh komunistické kolonie, končící ve všeobecném zmatku a v klepařství. Kennedy bičuje společenskou neupřímnost a formalism, ničí jednotlivce a rodiny. Společnost je odpovědná také za ta nahodilá manželství, charakteristická pro mravní úroveň těchto lidí; dopouštějí se i zločinů, patrně v očekávání, že se věci ututlají a zakřídíjí.

B. L.

ŽIVOT A INSTITUCE

Co je v cizině dobrého?

Na podnět z kruhu našich čtenářů zavádíme tuto občasnou rubriku, v níž mohou čtenáři ze své zkušenosti sdělit, co je v cizině dobrého a praktického a co by se mělo zavést také u nás. Je zcela možno, že taková rubrika bude mít praktický význam. Nedávno psal Fr. Langer v »Národním Osvobození« o poštovních schránkách, které v cizině bývají zařízeny v přízemí domu a osvobozují listonoše od nutnosti, lézt s každým tiskopisem nebo pohlednicí do pátého patra. Pozorovali jsme, že poštovní správa dělá již pokusy s takovými schránkami. Žádáme tedy své čtenáře, aby přispívali do této rubriky.

*

Poštovní schránky na elektrikách.

Velmi účelné zařízení mají v Amsterdamu. Vozy po uliční dráhy, jedoucí kolem hlavní pošty, jsou opatřeny schránkami na dopisy. Zde je rozřešena dvojí otázka: umístění a doprava. Víte jistě ze zkušenosti, jaké potíže působí namožené nalezání poštovní schránky v cizím městě. Ve Francii je to téměř nemožné — ale i v Praze jdete kolikrát s očima na štopkách čtvrt hodiny, než objevíte modrou schránku. Má-li schránku tramway, není třeba hledání. Počkáme na nejbližší stanici a věc je vyřízena. Druhá otázka je ještě důležitější: odpadá vybírání schránek zvláštními vozy, které u nás jezdí asi každé dvě hodiny. Před hlavní (nebo filiální) poštou, kde je stanice elektrických drah, stojí zřízenec pošty, jenž z každého vozu vyjme dopisy. Prakticky značí to úsporu lidí i režie (žádné vozy), motorky) a při tom odevzdání dopisu do schránky. Mimochodem upozorňuji, že schránky jsou malé, asi jako u nás na pneumatickou poštu.

J. H.

*

Vystupujte předem!

Ve vozech pouliční dráhy ve Veroně je tento nápis:

»Vystupujte předem! Připravte se vystoupiti již na předchozí stanici, postupte k přednímu východu!«

Nařízení je přesně dodržováno a průvodčí nepustí nikoho zadem vystoupit. Tím se docílí současně dvojího výsledku: zdržení na stanici se zkrátí na minimum, protože nastupování i vystupování se děje současně a vůz se rovnoměrně vyplní. U nás každý »vystoupí na příští stanici« a zůstane stát na zadní plošině. Stává se mi denně, že se proderu se smrtí se nelekající odvahou touto zácpou a najdu ve voze pohodlné místo k sedění.

Zdá se mi, že se u nás již jednou o této možnosti mluvilo, ale návrh padl, protože prý »to táhne«. Ve Veroně zavírají dveře a netáhne to. Ostatně — praktičtí lidé, spojte se! Chodím z vozu zásadně předem a zdá se, že dnes již pochopilo účelnost toho více lidí.

J. H.

*

Hotelová ústředna na nádraží.

Ve Stuttgartě — ale i jinde v Německu — mají na nádraží ústřední hotelovou kancelář. Hned u východu, nápadně označenou. Přijedete v noci, v dešti, neznáte město. V Praze vezmete drožku a jedete od hotelu k hotelu — zejména takhle o výstavě, sletu, sjezdu, veletrhu a pod. — všude plno, zatím co někde by rádi viděli cizince. Ve Stuttgartě jdete na nádraží do kanceláře, řeknete si, jak drahý a jaký pokoj chcete, úředník vám dá škálu sazeb, vyberete si, telefonicky se pokoj zajistí, dostanete poukázku a stvrzenku na zálohu 1 Mk (která se pak odečte z ceny), do ruky pak malý plánek, kde je červeně označena vaše cesta z nádraží do hotelu. A tím je hledání vyřízeno v pěti minutách. U nás si stěžují hoteliéři, že domy blízko nádraží nebo »na ráně« jsou přeplněny, zatím co odlehlejší hotely zejí prázdnou. A přece organisace po vzoru německém by stála jednoho zřízence a kancelář na dvou hlavních pražských nádražích.

J. H.

DOBA A LIDÉ

N. Melniková-Papoušková:

Několik slov o ruské vesnici.

I.

Mozkem se Rusko nepochopí,
nelze je loktem změřiti,
jedna je totiž zvláštnost zdobí —
v Rusko lze jenom věřiti!

Jak pravil před několika desetiletími slavjanofil Chomjakov. V jistém smyslu slova ta zůstala pravdivými až podnes, ne-li, pokud jde o celé Rusko, pak alespoň pokud jde o vesnici. Taková víra je konec konců svého druhu sebezáchranou před úplným zoufalstvím. Z příčin, jež jsou velmi blízké tomu, co bylo naznačeno, věří v Rusko a sedláka, mužika, »un moujik russe« i ti Evropané, jejichž osobní nebo státní osud je spojen s existencí Ruska, věří poctivě podle principu »credo in absurdum«, často jen z nejprostší neznalosti.

Těmi několika slovy chtěla jsem prostě charakterisovat morální postavení, ve kterém je teď Rusko a zvláště vesnice, jak vůči samotným Rusům, tak vůči Evropanům. Nechystajíc se opravovat cizí omyly, chci se jen podělit s čtenářem o ten nečetný, ale více méně faktický a věrohodný materiál, který mám o ruské vesnici.

Především je třeba mít na mysli, že revoluce, která se přehnala přes Rusko a převrátila, jak by se zdálo, všechno vzhůru nohama, dotkla se nejméně vesnice, sedláka a jeho způsobu života. Způsob života je ovšem věc velmi nepružná, měnící se pomalu. Nikoli špatným příkladem v tom směru může být ruská emigrace, jež i potom, když se dostala do naprosto nezvyklého prostředí, žije dále podle starých zvyků a obyčejů, které jsou často v naprostém opaku k všemu okolí. Je zcela

pochopitelno, že sedlák, který zůstává sedět na téže půdě a který vidí kolem sebe velmi málo materiálních výsledků revoluce, nezrazuje a ani nemůže zradit pro krásná slova několika agitátorů svého způsobu života, ustáleného v době staletí. Byť by proletář byl idealisován sebe více, přece je každému zřejmo, že ani jeden dělník nemá takovou přichylnost ke své továrně nebo dílně, jako sedlák ke kousku půdy, na které se potili jeho předkové. Přitažlivost země je veliká a strašná věc. V Rusku je silná nejen mezi těmi, kdo bez přestávky obdělávají svá pole, ale i mezi dělníky, neboť jejich většina není jen pojítkem s vesnicí, ale sama je první generací, která se dostala do továrny a sní o tom, jak si vydělat nějakou částku peněz a vrátit se domů. Hromadným zjevem jsou dělníci, kteří se zabývají tím či oním řemeslem v továrnách v zimě a odcházejí od jara do podzimu na polní práce na vesnici. Náznorným příkladem v tom směru je počet rudých vojáků, kteří se vrátili po válce do továrny a do vesnic, při čemž se ukázalo, že prvých je nepatrný počet. Tak vidíme, že na každých 100 pracujících osob připadalo v Rusku

r. 1917 97·8 zaměstnaných v zemědělství, 2·2 nezam. v zeměděl.
r. 1920 98·5 zaměstnaných v zemědělství, 1·5 nezam. v zeměděl.
r. 1922 98·7 zaměstnaných v zemědělství, 1·3 nezam. v zeměděl.

Bohužel další statistická data nepodařilo se nám opatřit.

Ze všeho toho, co jsem řekla nevyplývá nikterak, že revoluce se vůbec nedotkla vesnice a že všechny přesuny se redukuje na zpětné tnutí k vesnici. Jedním z největších faktů revoluce bylo rozdělení půdy. V důsledku toho tvářnost vesnice se důkladně změnila — není už ani velkých, ba ani drobných statkářů, v jejich domech jsou zařízeny buď školy nebo různé ústavy, nebo také stojí prázdné, statek sám pak je změněn v kolektivní hospodářství. Na různých místech Ruska nepřípadlo na pracovníka stejné množství půdy, ale v každém případě značně převyšovalo předválečný výměr. Avšak velmi brzy tato alespoň přibližná rovnováha byla porušena okolnostmi života, a zase se objevila velká, střední, malá a nejmenší hospodářství. Jde o to, že ani inventáře ani dobytka nebylo dostatečné množství a tudíž nemohl být stejně rozdělen mezi sedláky jako půda. Kromě toho tam, kde takové dělení bylo provedeno, mnoho inventáře i dobytka přišlo na zmar proto, že s ním nedovedli zacházet, z hladu, moru dobytka a podobných příčin. Takovým způsobem se začalo nově, porevoluční rozvrstvení hospodářství, které po různých oklikách vedlo k vzrůstu počtu středních hospodářství, jež se však povznesla na tu úroveň hlavně v důsledku nepřetržité snahy samotných sedláků postavit se na vlastní nohy, jinými slovy, v důsledku onoho buržoasního instinktu, pro který je tak pronásleduje komunistická státní moc. Tento instinkt napomáhal i tomu, že vznikla hospodářství, ve kterých se zorává půl desjatiny i sedm desjatin půdy, i když v rodině je stejný počet tří pracujících sil. Takový fakt, o kterém by se zdálo, že je nemožný za sovětského režimu, lze vysvětlit tím, že někteří sedláci nezorávají svého podílu a za druhé dokonce velmi často její propachtovávají silnějším sousedům. Konečně hospodářství nerozlišují se jen množstvím půdy, ale i počtem dobytka a inventáře. Nyní vidíme dosti velký počet

hospodářství, která nemají ani toho ani onoho a jsou nucena najímat je od sousedů, však ne za peníze, nýbrž za práci. Při tom se projevuje dosti směšná zvláštnost, že ti, kdo dávají svým sousedům koně a inventář za práci, jsou obviňováni z »kulactví« (kulak«, jak známo, je velký sedlák) a jsou stiháni.

Je zcela pochopitelné, že prvním prostředkem boje s tímto zjevem mělo by být otevření úvěru na nákup nezbytného selského náradí, semen a dobytka. Kdežto soukromý podnikatel takový úvěr, třeba krátkodobý, poskytuje, získávají jej sedláci velmi těžce u státních skladů, z části ovšem také pro svou negramotnost a nedovednost, vyznat se ve složitě sovětské proceduře. Vesnice vůbec přes to, že na ni doléhá mnohem větší počet všelikých »vrchností«, ať skutečných či domnělých, vzdálila se od města mnohem více, než před válkou a hlavně za války. Nemálo přispívá k tomu dražota veškerého městského zboží, jež se stalo nedostupným pro průměrného sedláka, který místo toho, aby kupoval, musí se zadlužovat u bohatšího souseda. Uvedu krátkou tabulku předválečných i nynějších cen předmětů nezbytné selské životní potřeby (podle poslední statistiky z r. 1926):

Předmět	Nynější cena v obilí	Předválečná cena v obilí	Předválečná cena v penězích
Kartoun i aršín	1 pud 10 funtů	8 funtů	14 kopějek
Sůl, 1 pud	3 pudy	20 funtů	35 kopějek
Litina, 1 pud	15 pudů	2 pudy 11 funtů	1 rubl 60 kopějek
Petrolej, 1 pud	6 pudů	2 pudy	1 rubl 40 kopějek
Slanečci, 1 pud	10 pudů	3 pudy 10 funtů	2 ruble 25 kopějek
Hřebíky, 1 pud	7 pudů	3 pudy 9 funtů	2 ruble 25 kopějek
Železo, 1 pud	4 pudy 20 funtů	2 pudy 34 funty	2 ruble

(Aršiu 70 cm, pud 16 kg, funt 40 dkg.)

Rozdíl na prvý pohled je pronikavý. Musím se nyní vrátit trochu zpět. Když jsem mluvila o vzestupu selských hospodářství v posledních letech, ukázala jsem, že vzrostlo množství středních hospodářství, kdežto množství velkých hospodářství stále klesá. To lze vysvětlit nejen tím, že je nemožné obdělávat množství půdy po rozdělení, ale také tím, že každé zvětšení hospodářství vede k takovému zvýšení daní, že nejen pohlcuje všechny zisk, ale i ubíjí celé hospodářství. Vesnice se ocitá v bludném kruhu, — nemá peněz, ale nemůže si jich ani vydělat, protože každého pokusu o zlepšení využije město pro své cíle. A že není zbytečných peněz, dokazuje už naprostý nedostatek vkladů ve spořitelnách. Uvedu na příklad gorickou oblast, v jejíž spořitelně bylo roku 1916 2750 vkladatelů s vklady v částce 1.200.000 rublů; 75 procent vkladatelů byli sedláci. V roce 1926 bylo tam 12 vkladatelů, kteří měli v pokladně 1.336 rublů; kolik z nich patří sedlákům, se neudává.

Jaký je za takových okolností poměr vesnice k státní moci a komunistům? K městským úřadům, které jsou

daleko, je poměr dosti lhostejný, při příjezdu úředníků na vesnici lze pozorovat jistou plachost. Zlé je to, že se nevyznají v tom, kdo má jaké právo a jakou funkci. Příznačný je fakt, který vypráví jeden sovětský badatel o vesnici ve své knize o tom, jak shromáždil místní vesnické drobné obchodníky, aby dostal od nich informace, a kterak za krátkou dobu přišly ženy, aby se dověděly, kdy jejich muže povedou do vězení a kdy mají připravit věci na cestu. A zde je jiný fakt: v oblasti chtěli založit ženské oddělení výboru, ale řečníku, který za tím účelem přijel, stěží se podařilo shromáždit ženy, protože mezi nimi se rozšířila pověst, že chtějí tak spočítat všechny ženy a uložit jim daň 3 a podle jiné verze 10 aršinů plátna za osobu. Velkou úlohu nejen v lhostejnosti, ale i v pohrdání sedláků k úřadům lokálním hraje chování úředních osob k sedlákům. Tak ve knize Jakovlevově »Vesnice, jaká jest« nalézáme přímý údaj, že sedlák, který snášel mnoho od carského policejního strážmistra nebo úředníka, nechce snášet totéž od drobného komunistického úředníka, který vyšel často z jeho prostředí. Téměř totéž praví Jakovlev a Bolšakov o vesnických komunistech a komsomolcích.

»Pozoruje bedlivě členy buňky strany v naší oblasti«, píše druhý z nich, »musím říci, že nepoživají žádné zvláštní popularity mezi obyvatelstvem. Poměr k nim je lhostejný: »když jsou, dobrá, když nebudou, také dobrá.« Komunisté mé oblasti nejsou ve spojení s massami. Jsou vrchností, kterou se patří vždy poslouchat, někdy se bát. Ale nic víc. Komunista má vždy nějaký úřad, dostává gáži a nechodí už za pluhem. Jakmile však opustil pluh, pak už není sedlákem, není pro ně »našincem mužikem«. Sedlák je především hospodář. Místní komunista může se dopracovat určité důvěry a úcty jen tehdy, když vede své hospodářství nikoli ledabyle, ale vzorně.«

Ale takových patrně není mnoho, neboť i Jakovlev, který konal svá pozorování na opačném konci Ruska, mluví o komsomolcích a komunistech téměř stejnými slovy.

Jak jsem již jednou měla příležitost říci, pro charakteristiku a chápání způsobu života není bezvýznamná současná lidová tvorba: z toho důvodu a v daném případě i pro přesný doklad poměru selské massy ke komunistům dovořím si uvést několik častušek (ve volném překladu, originál uvádím pod čarou):

Na soudečku sedím,
a pod soudkem kámen,
až k nám bílí přijdou —
s komunisty amen.¹⁾

Máme vládu sovětskou,
jenom kvas je pro ženskou.
Třebas hubený kdyby byl cařík, —
s cukříčkem pili bychom čajků.²⁾

¹⁾ Ja na hočké sižu,
A pod bočkoj myška,
Skoro bělyje pridut —
Komunistam kryška.

²⁾ Sovětskaja vlast —
Baba kvasu napilas.
Chot by chuděnkij carjok, —
Pili b' s sacharom čajok.

Tak se zpívalo hned na začátku revoluce, kdy vláda přecházela z rukou bílých do rukou rudých a naopak. Později, když komunisté se nastolili definitivně, ale nezískali si důvěry, zpívalo se na vesnicích:

Sedí Lenin na břízeče,
drží srp a kladivo,
ale jeho soudruh Trockij
honí rotu bez spodků.³⁾

Chodí Lenin po vesnici
s rudou brašnou po straně:
probůh, dejte almužničku
proletářské armádě.⁴⁾

Komunisti, čerti, čerti,
komunisti ďáblíci,
vydali se na loupení
keťasů na silnici.⁵⁾

Soudruhové, soudruhové,
nejsme horší vás —
máme nože nabroušené,
soudruhové, na vás!⁶⁾

K mnoha otázkám nechovají se však tak tragicky, nýbrž naopak s humorem. Takovému posměchu byli podrobeni komunisté šviháci a povznesenci, kteří se snažili dostat se na výhodná místa.

Komunisti, komunisti,
co jste dělali!
Ženské sukně na kalhoty
si předělali.⁷⁾

Ach vy šály, moje šály,
zelené vy třásně!
Dřív pasáci, — komunisty
stali se teď krásně.⁸⁾

³⁾ Sidit Lenin na berjoze,
Děržít srp i molotok,
A jeho tovarišě Trockij
Gonit rotu bez portok.

⁴⁾ Chodit Lenin po děrevně
S krasnoj sumkoj na boku.
Vy podajťe, radi Boga,
Proletarskomu polku.

⁵⁾ Komunisty, čerti, čerti,
Komunisty djavoli!
Vychodili na dorogu,
Spekulantov grabili.

⁶⁾ Tovarišči, tovarišči,
My ně chuže vas —
U nas nožički natočeny,
Tovarišči, dlja vas!

⁷⁾ Komunisty, komunisty,
čto nadělali!
Babji jubki na kljoš
Peredělali.

⁸⁾ Ach vy šali, moi šali,
Zelenyje kisti!
Ranše byli pastuchi —
Těpěr komunisty!...

Ironie vůči komunistům jako k vrchnostem, kterých se nemusí mnoho poslouchat, je vyslovena nejjasněji v těchto častuškách;

Vyřídil nám Svistunov
ve smyslu velmi jasném:
»Přijďte do komitétu
s vejci a máslem.«

Sedláci též velmi jasně
povídají zas to:
»Nedáme vám pro komitét
vejce a máslo.«⁹⁾

Jede Lenin na povoze,
já za ním po silnici:
»Dovol, soudruhu Lenine,
pálit slivovici.«¹⁰⁾

Chtěli mi teď zamezit
kořaličku vařit.
Když jsi mi tak poroučel,
k čertu jít bys nechtěl?¹¹⁾

Snad jen ženská lehkomyšlnost a její touha zaříditi se co nejlépe tím, že se vdá za komunistu, mohla býti podnětem k jedné z nejzajímavějších a nejveselejších častušek, se kterými jsem se setkala. Uvedeme ji jako závěr:

Při svojí veliké kráse
mohu být ujištěna:
nevezme-li si mne Trockij —
vdám se za Čičerina.¹²⁾

Častušky, které jsem uvedla nejsou ovšem naprosto vyčerpávajícím materiálem v tomto oboru, jsou mezi nimi i takové, které se vyslovují o vládě a komunismu sympaticky a dokonce nadšeně, ale většina z nich je přivezena z města. Avšak pouhá existence protikomunistických častušek na vesnici ukazuje, že sedláci chovají se k vrchnosti a komunistům nikoli bez jedovaté ironie a že jsou velmi vzdáleni onomu zbožňování sovětů, o kterém slyšíme někdy od neumdlévajících komunistů.

⁹⁾ K nam přijechal Svistunov,
Govorit nam jasno:
»Privozitě v komitět
Jaica i maslo.«

A krestjaně otvěčajut
Tože očeň jasno:
»Vam něbudět v komitět
Jaica i maslo.«

¹⁰⁾ Jedět Lenin na tělegě,
Ja za ním v dogonku:
Razrěši, tovarišč Lenin,
Vygnať samogonku.

¹¹⁾ Mně chotěli zapretit
Samogonku varit.
Kakie zapretitěli —
K čertu ně chotitěli?

¹²⁾ Po svojej-to krasotě
Ja vpolně uvěrena:
Jesli Trockij ně vozmjot, —
Vyjdu za Čičerina.

D O P I S Y

Mezi Srby a Bulhary.

I.

Pane redaktore Peroutko!

Prosím Vás, dopřejte mi v »Přítomnosti« místo pro tyto řádky: pan redaktor H. Ripka reaguje na můj článek »Rána na Balkáně« v »Národním Osvození« pod názvem: »Citlivost v politice«. Dojalo mne prý dlouholeté čtení časopisu bulharských revolucionářů »La Macedonie« tak hluboce, že jsem se nezdržel, abych o problému makedonském veřejně nepojednal. Článek takový může prý vyvolati u Jihoslovanů nevíli, Bulharům prý neprospěje a myšlenky jihoslovansko-bulharské jen uškodí. Jednajíce o věcech zahraničních, měli bychom prý pamatovati také na reflex, který to bude mít pro zájmy našeho státu. Pan redaktor Ripka mi konceduje, že jsem byl k svému článku inspirován nejšlechetnějšími motivy. Já mu navzájem přiznávám motivy stejně šlechetné, znalce Balkánu.

Že jsem si byl vědom toho, abych nenarazil na citlivost Srbů ani nechtěl poškodit zájmy našeho státu, to je přece z celé stylisace mého článku patrné.

Neodhodlal bych se k replice, kdyby pan redaktor Ripka nebyl zdůraznil, že posrbštění národně nevybarveného předělu srbsko-bulharského je státní nezbytností království SHS, jelikož Srbové si strašnými obětmi vykoupili právo k tomuto dílu, »jež je podmínkou lepší organizace a pacifikace Balkánu«.

Toto odůvodnění je nám nějak moc známé z dob bývalého Rakousko-Uherska, a z dob války a z poválečných projevů duce Mussoliniho a hr. Bethlena. Zajisté jsem dalek toho uznat práv nabytých Srby; zajisté v zájmu našeho vlastního státu dlužno si přátí zesílení posice Jugoslaviie; ale mám za to, že spíše názor p. redaktora Ripky uškodí věci jugoslávské než projev můj, který neprýští jen z rozechvění mé citlivé duše. Právě názorem p. Ripky mohou se ohánět fašisté italští na ospravedlnění svého sverepého poitalštění 600.000 tisíc slovan-ských duší v předělu Italii přiřknutém. Popudit mohl by můj článek jen popudlivé jednotlivce srbské, kteří mohou dokonce z akce československého Červeného kříže ve prospěch Bulharů zemětřesením tak krutě postižených vyvozovat protijugoslávskou propagandu.

Pochybuji silně o tom, že by trapistické mlčení přátel Jugoslávů bylo lepším lékem než šetrné a přátelské pojednání o bolestech balkánských, které jsou i bolestmi našimi.

Dr. E. Lederer.

II.

Praha, dne 20. dubna 1928.

Pane redaktore!

K článku p. dra Lederera o »Ráně na Balkáně« chtěl bych z vlastní zkušenosti říci několik podrobností.

Nenávist mezi Srby a Bulhary není věcí malou a nikterak pak věcí, jež nechala by se odstraniti pouhým dorozuměním vlád. Nepřátelství, hlavně v pohraničí, jest hluboce zakořeněno v srdci lidu, a při známém jeho temperamentu není div, že dochází k oboustranným ukrutnostem. Rozvážné opatření obou vlád může sice zmírniti vzájemnou nevraživost, ale i při úsilovné práci uplyne ještě mnoho desítek let, než hluboké nepřátelství bude odstraněno, tak, aby aspoň lidské životy nebyly

utracovány. Chtíjí však naočkovatí do srdcí Srbů a Bulharů přátelství upřímné, zdá se mi pro delší čas zcela nemožné.

Jako válečný zajatec v Srbsku pamatují se na mnohé věci. Cestu k bratrům Srbům nastupoval jsem pod zorným úhlem psaní našich novin při balkánské válce. Již za několik dní vystřízlivěl jsem v zajetí z těchto dojmů velmi důkladně, shledav, že až snad na několik set studentů a inteligentů neví srbský národ, kdo to Čech je. Roztrpčení vojáci a hlavně civilisté srbsští, neznajíce Čechů, nýbrž pouze »Germána, Austrijce čili Švába a Bulhara«, zacházeli s námi stejně bezohledně, s výjimkou Bulharů, k nimž chovali se desateronásobně hůře. Ubozí hoši. Rány, nehorší a nejtěžší práce, jakož i pozvolné umírání hladem bylo jejich údělem za to, že Bulharsko vpadlo Srbsku v týl a bylo příčinou hrozného ústupu Albanií. Tohoto ústupu a utrpení nemohli Srbové zapomenouti. Myslím, že mnoho a mnoho těchto nešťastníků v Srbsku dotrpělo.

Že nepřátelství je ssáno s mlékem mateřským, dal mi nahlédnouti mezi jiným i tento případ. Hláse se k našim legiím, byl náš oddíl poslán z Niše do Caribrodu. Ubytovali jsme se v malé bulharské vsi přímo na hranicích. Jedné noci, asi o vánocích 1918, přišel majitel našeho domku z jakési strážní pohraniční pochůzky. Postavil dlouhou pušku do kouta a usedl k hořícímu ohni v prostřed světnice. Ležel jsem ještě s několika druhy na hromadě slámy v této světnici. Probudiv se příchodem Bulharovým a cítě chlad vstal jsem a šel jsem se rovněž ohřátí. Promluvíli jsme spolu několik slov. — Po chvíli z vedlejší světnice přiběhl jeho chlapec asi zletý. Po několika lichotkách stáhla se tvář Bulharova k zvláštnímu nesmiřitelnému výrazu, a ukazuje na svého chlapce, řekl: »Až doroste, bude být Srba.«

Tedy jsem myslel, že podobný projev jest snad důsledek příliš blízké ještě války. Později přesvědčil jsem se, že nepřátelství datuje se z doby nepamětné. Že působila válka zhoubně, jest samozřejmé.

Myslím proto, že jen velmi úsilovnou prací bylo by možno odstraniti toto nepřátelství mezi Srby a Bulhary. O prostředcích, jež vedou k lidu, musily by se obě vlády dohodnouti. Sotva však podaří se nepřátelství překonatí v této generaci.

Trvám v dokonalé úctě

F. Smola.

NOVÉ KNIHY

Střelba J.: Anodový Eliminátor. Stran 32. Cena Kč 8.60. Vydalo nakladatelství E. Beaufort v Praze. Stále vpřed krácející radiový průmysl musil se všimati svou cestou za novými konstrukcemi a přístroji také zařízení, které již nelze počítati k vlastním radiofonickým přijímačům, a to v první řadě toho, jak by se dalo odpomoci nesnázím se stálým obnovováním baterií na dodávku proudu do přijímačů. Jsou to zejména anodové baterie, které byly vždy kamenem úrazu pro každého amatéra. Laciný anodový přístroj si zhotoviti sám doma jest snem všech radioamatérů, neboť anodový přístroj je činí neodvislými od všech anodových baterií, protože umožňuje lacino využití pro přijímací přístroje i střídavého proudu, který je již všude zaveden.

Nové celní předpisy, platné od 1. ledna t. r. (celní zákon s prov. nařízením, komentáři a definitivním úř. návodem a dalšími zákony týkající se celní a pohraniční služby) jsou souborně snešeny v právě vydané knize »Celní předpisy« nakladem časopisu Finanční zaměstnanec v Praze XI., Libušina 17n. Příručka tato sestavena k úřední potřebě fin. úřadů a orgánů a čtenářů z obchodních, peněžních, průmyslových a živnostenských kruhů. Str. 736 s doplňkem o 146 str. v celoplátěné vazbě za 92 Kč.

Karel Nový, Tuláci a jiní. Povídky. Vyšlo nákladem »Pokroku«. Stran 88, cena Kč 5.—. Tato nová knížka autora »Samoty Křešína« zahrnuje v sobě pečlivě vybrané prósy, psané na okraji velkých románových prací. Jsou to lidské obrazy z prostředí lidí bez domova, štvaných a nešťastných.

Knihla André Gida »Kongo«, která způsobila ve Francii značný rozruch, začíná právě vycházet v sešitech v českém překladu v nakladatelství »Pokrok«. Kniha tato je těžkou obžalobou správy francouzských kolonií. Kromě toho vyniká tento cestopis líčenímí přírodních krás divokého Konga.

Bohumil Mühlstein, Věčný milenec, novela. Stran 88, cena Kč 5.—; vyšlo nákl. »Pokroku«. — V této knize vylíčen je příběh venkovského samotáře, vrátivšího se ze studií a smrtí otcovou připoutaného k rodnému statku. Vypravuje se o veliké jinošské lásce a podivuhodné mužské věrnosti tohoto snivce.

Nauka vývojová. Vývojová nauka otřásla zděděnými předsudky o vzniku světa. Dr. W. Berndt, profesor na universitě berlínské, napsal knihu »Nauka vývojová«, v níž vědeckou metodou, ale formou zcela přístupnou vylučuje dnešní stav této nauky, opravuje nesprávné názory na ni a nastiňuje problémy, jimiž se tato nauka zabývá. Cena knížky Kč 9.50, váz. Kč 15.50. Vydalo Nakladatelství Volné Myšlenky, Praha II., Dřevná ul. čís. 6.

Valery Larbaud: A. O. Barnabooth (Jeho důvěrný deník). Přeložil a stat o autorovi napsal Richard Weiner. Kč 36.—. Vydal »Čin«. »Barnaboothem« je k nám Valery Larbaud uveden poprvé. Barnabooth, jihoamerický miliardář, píše deník o svých evropských cestách, na nichž hledí marně zdolatí nudu nezaměstnaného boháče. Stopujeme Barnabootha z Německa do Italie, z Italie do San Marina, odtud do Ruska, Kodaně, Londýna. Čteme cestovní zápisky, ukázky zhuštěných charakterisací zemí, seznamujeme se s dočasnými druhy miliardářovými a jeho láskami.

Ideový základ Volné Myšlenky, programový spisek od R. Kopecského, vyšel v druhém vydání, rozšířeném o prohlášení zásad Volné Myšlenky, schválené na sjezdu důvěrníků Volné Myšlenky r. 1907. Cena Kč 1.50, vydalo Nakladatelství Volné Myšlenky.

Marie Majerová: »Nejkrásnější svět.« Román. Druhý vydání. 36 Kč. Vydal »Čin« v Praze. »Nejkrásnější svět« je román »otců a dětí«. Ukazuje, jak vzniká na našem venkově socialistické přesvědčení, jehož vyznavačkou se stane hrdinka románu Lenka, jedna z dcer bohatého mlynáře, jejíž duše prudce reaguje na otcův despotismus a matčinu resignovanost. »Nejkrásnější svět« vyšel poprvé v roce 1922 v »Družstevní práci«.

Dřevo v přírodě a řemeslech, v živnosti a průmyslu vůbec. Příručka technologická pro průmyslové školy v mistrovství a odborné, pro školy lesnické, zahradnické a hospodářské, pro učitele, zvláště pak truhláře, řezbáře, soustružníky, tesaře, koláře, pílaře, stavitele, obchodníky s dřívím, lesníky zahradníky a j. Napsal Fr. Jirout, prof. st. odb. školy pro zpracování dřeva v Chrudimi. Díl I. obsahující vývin dřeva, jeho složení, vady, choroby a škůdce. Jak stromy a keře žijí a umírají. Podmínky vzrůstu stromů i keřů a jich světové rozšíření. Se 498 vyobr. a fotogr. v textu a se 17 tabulkami dřev. Vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Kč 80.—, vázaná Kč 98.—.

Ing. J. Vrba: Jak dobře uložití peníze. Nákladem peněžního úřednictva. Cena Kč 30.—. Z úvodu: »Kniha tato určena jest všem, kdo mají nějaké jmění a přejí si je zachovati, jakož i těm, kdo prací a spořivostí chtějí jmění nabýti nebo je rozmnožovati.« Z obsahu: Kniha pozemkové. Činžovní domy atd. Úvěr osobní a hypotekární. Kapitálová účast na obchodu. Životní pojištění. Veřejné půjčky. Nejdůležitější zásady ukládání. Bursa. Výhody a nevýhody investic v cenných papírech. Ukládání kapitálu v cizině. Styk s bankou a správa jmění.